

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2011

Petr Bukáček

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Postoje občanů k policii

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce :
PhDr. Geraldina Palovčíková, CSc

Vypracoval :
Petr Bukáček

Brno 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Postoje občanů k policii“ zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně dne 19.03.2011

.....
Podpis

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Geraldině Palovčíkové, CSc, za odborné vedení, inspiraci, rady a metodickou pomoc při zpracování mé bakalářské práce

Petr Bukáček

Obsah

Úvod	3
1. Postoje	4
1.1 Základní charakteristiky postojů	4
1.2 Vznik a vytváření postojů	5
1.3 Předsudky jako specifický typ postojů	6
1.4 Změna postojů.	8
1.5 Dílčí závěr	9
2. Vznik samostatné České republiky	10
2.1 Společnost samostatné České republiky	10
2.2 Požadavky kladené na policistu	13
2.3 Postavení policisty	14
2.4 Dílčí závěr	16
3. Současnost Policie České republiky a obecní policie	18
3.1 Současná společnost	19
3.2 Požadavky kladené na policistu, strážníka	22
3.3 Postavení policisty, strážníka	24
3.4 Dílčí závěr	27
4. Budoucnost policie	29
4.1 Společenský vývoj	29
4.2 Vývoj a směr policie	30
4.3 Požadavky kladené na policistu a jeho postavení ve společnosti	33
4.4 Dílčí závěr	33
5. Praktická část	35
5.1 Průzkum pomocí dotazníku	35
5.2 Rozhovory s občany	35
5.3 Vyhodnocení výsledků	36

Závěr	47
Resumé	50
Anotace	51
Klíčová slova	51
Seznam použitých pramenů a literatury	52
Příloha	54

Úvod

Zvolené téma je velmi aktuální, neboť policie i veřejnost, jsou na sobě navzájem závislé a pro společnost je nanejvýš důležité, aby obě složky k sobě přistupovaly na základě důvěry, spolupráce a respektu. V současnosti pracuji již devět let u Policie České republiky, nyní na úseku šetření dopravních nehod na území města Brna. Jsem tedy v každodenním styku s veřejností a zvolené téma bakalářské práce se mě bezprostředně dotýká.

Policie svou prací vykonává mimo jiné pro občana určitou službu a je žádoucí, aby v široké veřejnosti vzniklo přesvědčení, že heslo „Pomáhat a chránit“ není jen prázdnou frází, ale je skutečnou náplní a posláním policie. Ze strany policie je v tomto ohledu v poslední době vyvíjena snaha v podobě realizace různých zajímavých projektů. Zde bych chtěl především připomenout Projekt P 1000, v jehož rámci byly provedeny změny v technickém řešení a vybavení policejních služeben na území celé České republiky tak, aby pracovní prostředí napomáhalo policistům poskytovat služby občanům na profesionální úrovni, která odpovídá požadavkům současné doby. Nelze opomenout ani projekt Community Policing, v jehož staronovém pojetí by se měl výkon policejní práce více opírat o ochotu veřejnosti podílet se na věcech veřejných a další. Výše uvedenou problematikou postojů občana a policie je potřeba se zabývat ze strany policie i z aspektu potřeby zvýšení preventivního působení, zaměřeného především na rizikové a sociálně znevýhodněné skupiny obyvatelstva tak, aby se dařilo předcházet, nebo snižovat četnost negativních jevů ve společnosti. Tomuto tématu je potřeba věnovat pozornost i z toho důvodu, že bezpečnost a veřejný pořádek není jen věcí policie, nýbrž i celé společnosti a občané by měli přijmout i svůj díl odpovědnosti za věci veřejné.

V úvodu své práce bych chtěl stručně charakterizovat obecnou problematiku postojů, jejich vznik, utváření a změnu, a poté se vrátit do období po vzniku samostatné České republiky a pokusit se na základě dostupné literatury zjistit, jaký byl tehdejší vztah občanů k policii a zaměřit se na okolnosti, které jejich vzájemné postoje ovlivňovaly. Cílem bakalářské práce bude hledání příčin a okolností, které významným způsobem ovlivňují vnímání policie ze strany občanů. Cílem je tedy poukázat na faktory, které ovlivňují postavení policie v očích obyvatelstva a zamyšlení nad tím, jakým směrem by se měla policie ubírat, aby byla u většinové veřejnosti vnímána pozitivně a občané ji považovali za svého partnera, na kterého se mohou kdykoliv v nesnázích s důvěrou obrátit. Má práce bude rovněž pojednávat o současných vztazích veřejnosti a policie a bude se zabírat srovnáním postojů občanů k policii „obecní“ a „státní“. Dále bude práce obsahovat zamyšlení nad budoucností a postavením policie v moderní společnosti.

1. Postoje

Tématem mé bakalářské práce je především zamyšlení nad postoji občanů, ať už k “obecní“ či “státní“ policii, a proto považuj za důležité zde uvést, co to postoje vlastně jsou.

Postoje člověka jako takové, můžeme obecně charakterizovat jako ustálený způsob reagování na situace, osoby nebo na dané objekty či události a chápeme je jako naučené predispozice k příznivé nebo nepříznivé reakci na danou osobu či událost a připravenost odpovídat určitým způsobem na určitý podnět. Vztahy mezi veřejností a policií významně ovlivňují jejich vzájemné postoje a proto bych chtěl v úvodní části své bakalářské práce stručně charakterizovat obecnou problematiku postojů, jejich utváření, změny a rovněž bych se zde chtěl zmínit i o specifickém postoji a to předsudku.

1.1 Základní charakteristiky postojů

Známe celou řadu definic postojů, například Marie Vágnerová ve svém díle „Základy psychologie“ vyslovuje definici postoje jako „přetrvávající získané dispozice k určitému hodnocení a z toho vyplývajícím specifickému způsobu chování v různých situacích, resp. ve vztahu k nějakým objektům“¹. Postoje nám slouží k snadnější orientaci ve světě, napomáhají nám k jeho porozumění a usnadňují nám uspořádat si prožívaný svět okolo nás do srozumitelné struktury. Umožňují nám snadnější zařazení informace, kterou jedinec získá z okolního světa a také dát této informaci určitý význam. Orientovat se pomocí postojů umožňuje hodnotit realitu zjednodušeně, odlišit žádoucí od nežádoucího, usnadňuje volbu vhodného a eliminaci nevhodného chování. Postoje dávají jistoty v řešení různých problémů. Vyplynají z nich základní modely chování, které jsou považovány společností nebo sociální skupinou, ke které jedinec patří, za vhodné a tudíž předem odsouhlasené. Společnost většinou nějakým způsobem posiluje a stimuluje určité postoje a postoje, které jsou zcela odlišné odmítá nebo trestá.²

Základní funkcí postojů je připravenost osobnosti jednat na podněty způsobem, který vychází z hodnotové soustavy jedince a jsou součástí jeho osobnosti (nemusíme stále znovu přemýšlet nad pravidly slušného chování, jelikož jeho základy jsme již přijali za své, působením sociálního učení a bez přemýšlení již konáme automaticky). Postoje souvisejí se

¹ Vágnerová, M. Základy psychologie. 1. vydání, Praha : Karolinum, 2007, 356 s. ISBN 978-80-246-0841-9.str. 291

² Nosce Te Ipsum – Psychologie obecná – POSTOJ, VZNIK POSTOJŮ, 11 srpen 2010, www: <http://www.peri-psyche.estranky.cz/clanky/psychologie-obecna/postoje---zakladni-pojem-socialni-psychologie>

zájmy a sklony, předurčují myšlení, cítění a chápání a jsou nedílnou součástí člověka. Jsou to určité názory na okolní podmínky a jsou nedílnou součástí komunikace jedince se svým okolím.

Postoje jsou převážně trvalého zaměření (obzvláště ty extrémní) a každý jedinec si vytváří své postoje vůči okolním podmínkám, otázkám a osobám se kterými se v průběhu svého života setkává a které na něj působí. Obsahují na rozdílném stupni poznání prvky hodnocení a přesvědčení a jsou to specificky získané dispozice. Postoje přes svoji různost v sobě zahrnují společné znaky. Abychom mohli k nějakému objektu zaujmout určitý postoj, musíme o něm získat nějaké vědomosti (složka kognitivní), musíme k tomuto objektu zaujmout určité citové stanovisko (složka emocionální) a tento objekt u nás vyvolává sklon k určitému typu chování (složka konativní).³

Spojením těchto tří složek se stávají naše postoje komplexními. Ne vždy však náš postoj musí korespondovat i s naším chováním. Naše chování může být někdy podmíněné danou situací a nemusí vždy vyjadřovat naše skutečné postoje. Tento rozpor mezi projeveným chováním navenek a vnitřním postojem může být z části vědomý a z části ne a obě tyto složky mohou být vzájemně v rozporu. Jedinec tak může dospět k poznání, že jeho postoj, který zastává, je v určitém rozporu s jeho chováním. Proto je velmi důležité a zásadní, jaké vlivy působí na jedince již od dětství a v jakém sociálním prostředí jedinec vyrůstá, jakým směrem jsou jeho postoje usměrňovány, a to především ze strany jeho nejbližší sociální skupiny - rodiny.⁴

1.2 Vznik a vytváření postojů

Každý člověk získává během svého života vědomosti a dovednosti na základě sociálního učení a dosaženého vzdělání. Své postoje přejímáme převážně od lidí ze svého nejbližšího okolí, ze sociálního prostředí ve kterém se nacházíme, od sociální skupiny se kterou se identifikujeme. Postoje si můžeme také utvářet v průběhu života na základě vlastních zážitků a zkušeností a to jak pozitivních, tak negativních. Nejsilnější a také nejtrvalejší postoje však vznikají v průběhu dětství. U dětí, v období, kdy se postoje začínají utvářet, má značný vliv na tvorbu postojů vzdělávací proces, pomocí něhož lze ovlivňovat chování a nastavit směr ke společensky uznávaným hodnotám. Tímto způsobem lze kladným směrem ovlivnit stanoviska a postoje, které bude jedinec v budoucnu zastávat vůči objektům ve světě, který jej

³ Kolektiv autorů, Sociální psychologie I, vyd. Institut mezioborových studií Brno, 2009, 106 s. tisk Bonny Press, www.bonny.cz, str. 50

⁴ Nakonečný, M, Sociální psychologie, 2.vyd., Praha : Academia,2009, 498 s., ISBN 978-80-200-1679-9, str. 239-286.

obklopuje. V tomto období je základem většiny získaných postojů jejich citová složka, rozumový aspekt nastupuje až později. Takto nabyté postoje v nás bývají hluboce zakořeněny a stávají se součástí naší osobnosti. Abychom u dítěte vytvořili kladný postoj k určitému objektu, musíme mít na zřeteli, že nedílnou složkou je v tomto ohledu nápodoba a odměňování a nápodoba od osob, které v očích dítěte působí jako vzory. Tyto složky nám pomáhají usměrňovat postoje dítěte žádoucím směrem. Postoje si můžeme rovněž utvořit také na základě určitého emočního prožitku. Tímto způsobem získaný postoj v nás vyvolává silnější tendenci ke vzniku určitého typu chování a určitého způsobu reagování na životní situace. Takto získaný postoj má jistě trvalejší hodnotu než postoj získaný na základě rozumově zpracovaného hodnocení. Emoční prožitek rovněž může snáze přispět ke změně, nebo může přímo ovlivnit změnu již nabytého, ustáleného postoje.

Člověk si působením svého společenského okolí, ve kterém se během svého života nachází, utváří svůj vlastní systém postojů a je důležité, aby tyto postoje obsažené v jeho systému byly vzájemně ve shodě a v rovnováze. V tomto systému jsou pro něj některé postoje důležitější (centrální) než jiné (okrajové) a to převážně postoje týkající se jeho nejbližšího okolí, jako rodiny, přátel, zaměstnání. Naopak jiné postoje se stávají pro jedince marginálními, nemají již pro něj takovou důležitost a nejsou již tak pro člověka významné. Lze tedy říci, že „V postojích je svým způsobem uloženo vše, co netvořilo obsah zkušenosti mechanicky, ale tak, aby tato vnitřní rovnováha či integrita byla udržována, a to je právě funkcí životně významných, tj. centrálních postojů“. Takto vytvořený hodnotový systém postojů, ovlivňuje hodnocení okolních objektů jak po stránce rozumové tak citové a má značný dopad na projevy chování subjektu ve společnosti.⁵

1.3 Předsudky jako specifický typ postojů

Jako zvláštní druh postojů zde můžeme uvést předsudky. Jsou to určité postoje, které jsou převážně přejaté a představují určitý typ iracionálního postoje. Lze je charakterizovat tak, že se jedná o postoje, které nevyplývají z konkrétních osobních zkušeností. Jedná se o určité mínění, které se týká soudů o určitých skupinách jedinců a toto mínění se týká přisuzování většinou negativních vlastností i těmto objektům bez toho, abychom je znali. Obsahuje záporné

⁵ Nakonečný, M. Úvod do psychologie, 1. vyd., Praha: Academia, 2003, dotisk 2005, ediční číslo 7988, 507 s. ISBN 80-200-0993-0, str. 307-309

hodnocení, které je předem dané jako určitá šablona při jejich posuzování a promítá se do chování vůči nim. Stereotypní uvažování tedy vede k předem zformovanému postoji, který však není obvykle opodstatněný. Vzhledem k negativnímu postoji, jsou předpokladem jistého negativního jednání a mohou být spojeny např. s určitým druhem rasismu, ale mohou i vyjadřovat určitou xenofobii, strach z nepoznané etnické skupiny, cizinců nebo v některém ohledu odlišujících se jedinců. Předmětem předsudků může být cokoli. Mohou se dotýkat nejen problematiky etnických menšin, ale mohou být náboženského založení, meziskupinové, sociokulturní. Jedinec přebírá předsudky většinou již jako ucelené, nebo si je utváří na základě vlastních falešných zobecnění. Značný vliv na to, jak je subjekt náchylný k přebírání nebo k vlastní tvorbě negativních předsudků, má samozřejmě i výchovné prostředí, ve kterém subjekt vyrůstal, jeho kulturní a sociální postavení ve společnosti a v neposlední řadě i vzdělávací prostředí, ve kterém byla jeho osobnost formována. Předsudek může být také určitou formou vyjádření emočně nestabilní osobnosti a může se ve zvýšené míře vyskytovat u osob s oslabeným sebevědomím, s pocitem méněcennosti nebo u jedinců s nízkou mírou sociální inteligence.⁶

Vznik předsudků můžeme spatřovat už v jejich počátcích. Mohou se stupňovat od chybějící komunikace se skupinou, na kterou je obsah předsudku zacílen, přes záměrné vyhýbání se kontaktu s danou skupinou, ať již etnickou nebo minoritní, až po diskriminaci příslušníků těchto skupin, která může přerůstat v jejich fyzické napadání a snahu o likvidaci této skupiny a jejich příslušníků. Aby ve společnosti nedocházelo k uplatňování a vzniku jakýchkoliv předsudků, je jednou z prioritních otázek každé kulturně vyspělé společnosti úsilí o potlačování zárodků veškerých projevů, ať již rasizmu, antisemitizmu nebo jiného společensky nepřijatelného projevu chování. Při potlačování těchto negativních projevů, nebo jejich zárodků, může společnost využívat i zákony, kdy při jejich uplatňování jistě není na místě jakákoliv benevolence a to jak ze strany soudů, orgánu činných v trestním řízení, tak i ze strany obyvatelstva, což může mnohé napovědět o celkovém stavu morálky a kultury v celé společnosti.

⁶ Nakonečný, M. Úvod do psychologie, 1. vyd., Praha: Academia, 2003, dotisk 2005, ediční číslo 7988, 507 s. ISBN 80-200-0993-0, str. 310

1.4 Změna postojů

Jak již bylo uvedeno výše, postoje jsou převážně trvalého zaměření (obzvláště ty extrémní) a pokud dochází ke změně postoje, děje se tak většinou na základě informací, které subjekt považuje za důvěryhodné a jsou pro něj v určitém směru atraktivní. Samotná změna postoje znamená vlastně i změnu našeho chování a naopak. Důležitá je i charakteristika samotného subjektu, na který informace působí. Zda se jedná o osoby s vyšší inteligencí, u těchto osob bude docházet ke změnám postoje až na základě složitějšího přesvědčování a argumentace. Naopak u osob s nižší inteligencí tato cesta bude jednodušší a nebude vyžadovat náročnou argumentaci. Většinou se tyto lidé nechají přesvědčit informacemi, které budou zacílené na jejich emoce. Změna postoje je také závislá na tom, zda informace působí na naše centrální či okrajové postoje. Zajisté samotná změna našeho centrálního postoje bude náročnější a bude vyžadovat složitější argumentaci ze strany důvěryhodného zdroje. Stane se tak většinou až po náležitém zvážení a promyšlení působící informace, ale takto změněný postoj bude trvalejšího a hlubšího charakteru. Naopak okrajové postoje nevyžadují náročnější argumentaci, většinou se vystačí s emocionálně zbarvenou informací zacílenou na city člověka, se kterou se jedinec ztotožní. Tyto postoje mají obvykle krátkodobý charakter. Na samotnou změnu postoje má rovněž vliv i způsob působení informace. Usnadňuje ji, jedná-li se o pozvolné působení, zacílené na emočně stabilní jedince, dále je snadnější, děje-li se změna ve směru stávajícího postoje (kongruentní).⁷

Lze tedy říci, že významné postoje, nebo-li centrální, jsou na rozdíl od okrajových postojů méně náchylné ke změně a pokud se tak stane, tak většinou na základě silného emočního prožitku, nebo na základě přesvědčování, které má v sobě zahrnutou racionální argumentaci, se kterou se subjekt ztotožní.⁸

Převažující okolnosti změny postojů je však samotná osobnost jedince, subjektu. Do jaké míry je emočně stabilní, do jaké míry je ovlivnitelný a psychicky odolný. Svou roli hraje i stupeň vzdělanosti a inteligence jedince, jeho schopnost odolávat vnějším vlivům, schopnost rychle a správně zpracovat přicházející informace. Také zde hraje roli, do jaké míry se subjekt ztotožňuje s přicházející informací a v neposlední řadě do značné míry záleží na aktuálním stavu jedince, povaze a intenzitě každé situace.

⁷ Kolektiv autorů, Sociální psychologie I, vyd., Institut mezioborových studií Brno, 2009, 106 s. tisk Bonny Press, www.bonny.cz, str. 52

⁸ Nakonečný, M. Sociální psychologie, 2. vyd., Praha : Academia, 2009., 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9, str. 239-286.

1.5 Dílčí závěr

Cílem každé moderní společnosti je, aby každý jedinec žijící ve společenství ostatních lidí, zde získal specifické lidské vlastnosti a dovednosti, které v co možná největší míře usnadní jeho socializaci. Tento proces probíhá ve vzájemné interakci jedince a společnosti a je založen na celoživotním sociálním učení. Výsledkem tohoto procesu je rozvoj lidských vlastností a kompetencí, ale i schopnost jejich regulace v závislosti na pravidlech společnosti. Významný vliv na úspěšnou socializaci jedince mají i jeho postoje, které zaujímá vůči významné složce společnosti - policii. Je nanejvýš žádoucí, aby postoje občana k policii byly v souladu s pravidly společnosti a aby regulovaly chování jedince žádoucím směrem. Svou negativní roli zde mohou sehrát i předsudky. Tyto tzv. "hotové postoje" jsou jedinci přebírány většinu ze svého sociálního prostředí, ve kterém se nacházejí. Tyto negativní soudy mohou být ve společnosti šířeny, aniž by jedinec měl svou osobní zkušenost s policii. Je žádoucí, aby postoje člověka byly utvářeny na základě pravidel integrujících jedince do většinové společnosti. Rovněž je nežádoucí výskyt předsudků negativně ovlivňujících socializaci člověka. Ve většině případů se jeví prospěšnější vycházet z osobních zkušeností jedince a nenechat svůj úsudek ovlivnit prostředím, které ne vždy může být socializačně zaměřeno. V opačném případě může docházet ke vzniku sociálně vyloučených skupin obyvatelstva u kterých mohou vznikat sklony k protiprávnímu způsobu jednání. Zde bych chtěl zmínit možný značný přínos sociální pedagogiky, která se orientuje na výchovu a v jejímž rámci dochází k intervenci do procesu socializace především u sociálně znevýhodněných skupin obyvatelstva. Sociální pedagogika si všímá podmínek za kterých je ohrožen optimální vývoj osobnosti a svým působením může přispět ke vzniku, či změně postojů žádoucím směrem.

Zamyšlení nad postoji občanů k policii nám může ukázat, jaké okolnosti a příčiny ovlivňují vznik, změnu popřípadě charakter postoje. Tyto poznatky mohou přinést nové náměty ke způsobu činnosti policie a jejího působení ve společnosti a snad mohou nastítnit okolnosti, které by mohli snížit výskyt sociálně-patologických jevů ve společnosti.

2. Vznik samostatné ČR

Dne 1. ledna roku 1993 zmizelo z mapy Evropy Československo a tím byla ukončena 75. letá společná existence Čechů a Slováků. Tohoto dne - 1. ledna roku 1993 se vytvořily dva nové státy a to Česká republika a Slovenská republika. K tomuto kroku se již schylovalo prakticky od roku 1990, kdy mezi národními vládami a parlamenty obou republik sdružených v Československu, docházelo k vážným neshodám a stále více se ukazovalo, že tyto hluboké rozpory povedou k ukončení společné existence a k rozpadu společného státu.

Na Nový rok 1. 1. 1993 vznikl nový stát - samostatná Česká republika a tohoto dne byla uskutečněna první schůze Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Zde bylo učiněno Sněmovnou prohlášení směrem k ostatním národům a parlamentům světa, že nově vzniklá Česká republika je i nadále vázaná předchozími smlouvami a dohodami. V souvislosti s rozpadem federace zaniklo dne 31. prosince 1992 i Federální ministerstvo vnitra, jehož působnost v plném rozsahu převzalo Ministerstvo vnitra České republiky. Česká republika po svém vzniku postupně získala dobrou pověst po celém světě. V jejím čele stanul jako její první prezident Václav Havel, jehož osobnost svou autoritou značnou měrou přispěla ke kladnému vnímání České republiky ve světě a která se brzy stala členem významných mezinárodních organizací. Jedním z nejvýznamnějších kroků, které Česká republika učinila tímto směrem, byl její vstup do Severoatlantické aliance (NATO) v roce 1993, v jejímž rámci se podílí na společné obraně demokratických států. Dalším významným milníkem v historii samostatné České republiky se stal rok 2004, kdy se stala novým členským státem Evropské unie. Samotná společnost nově vzniklé České republiky vnímala její vystoupení ze společné federace se Slovenskou republikou spíše negativně a jen její menší část jako krok správným směrem. V době rozpadu republiky bylo pro rozdělení 22 % obyvatel, proti 60 %, 18% obyvatel nevědělo nebo zaujalo neutrální postoj.⁹

2.1 Společnost samostatné České republiky

Samotný rozpad Československa měl samozřejmě značný vliv na širokou společnost, ať se již jednalo o nutnost zvolení si občanství, vznik nové státní hranice nebo měnovou odstavku. Zásadnější problémy však vyvstaly před společností již s nástupem demokracie, která byla nastolena po "sametové revoluci" v roce 1989. Nastalé období vytvořilo náhlý přechod

⁹ Zánik Československa – Wikipedie, www : http://cs.wikipedia.org/wiki/Rozpad_Československa

mezi společnostmi se zcela odlišným politickým zřízením a způsobem života a to společností, v jejímž čela stála dlouhá léta Komunistická strana Československa a společností demokratickou. S nástupem demokracie ztratila společnost značnou část svých sociálních jistot. Občané byli za vlády Komunistické strany utvrzováni v přesvědčení o dokonalosti tohoto direktivního státního zřízení. Společnost byla zvyklá přijímat sociální jistoty v podobě bezplatné lékařské péče, vzdělání, společnost se téměř nesetkala s nezaměstnaností, bezdomovectvím a byla přivyknutá na to, že za občana vše vyřeší stát. Tyto sociální jistoty byly však vykoupeny požadavkem absolutní poslušnosti a loajality ke státnímu zřízení, nemožnosti volného pohybu mimo území státu, nemožnosti volného podnikání či značného omezení vlastnictví výrobních prostředků. Všechny státem poskytované sociální jistoty byly tedy draze vykoupeny ztrátou značných osobních svobod. S vývojem lidské společnosti se však již takový systém stal neudržitelný a nespokojenost obyvatelstva vyvrcholila na přelomu let 1989/1990, kdy se uskutečnil velmi rychlý politický převrat. Mezinárodně izolovaná komunistická moc nekladla systematický odpor a ochota k nenásilnému přechodu od direktivního centrálního rozhodování převládla na obou stranách. Komunisté si plně uvědomili krach své nadvlády a usilovali o co možná nejhladší vklouznutí do demokratických poměrů.¹⁰

Přerod společnosti z totalitního společenského zřízení k otevřenému a demokratickému systému s tržním hospodářstvím ze dne na den, otevřel obyvatelstvu dveře do okolního světa i do světa podnikání. Občané dostali možnost svobodně se rozhodovat a vést své životy podle vlastního uvážení. Ne všichni si však věděli rady s takto nabytou svobodou. Značná část společnosti si stále ještě neuvědomovala, že je nutné pracovat, přijmout odpovědnost za svou práci a také přijmout i to, že ne všichni máme stejné podmínky. Pro mnohé se tato doba stala příležitostí, jak začít po dlouhé době svobodně podnikat a převzít tak svůj osud do vlastních rukou. Objevila se ale i nemalá část “podnikavců“, kteří se rozhodly pro rychlý a snadný zisk a prospěch, s využitím protekcí, korupce, ovlivňování a různého deformování demokratických postupů a to jen pro vlastní prospěch, bez ohledu na společnost. Demokracie v České republice ještě neměla dlouhého trvání a část společnosti, ať již z podnikatelských či politických struktur, byla lhostejná k systému čestného jednání, které přináší dlouhodobý prospěch společnosti. Ve společnosti se postupně začaly utvářet skupiny osob či jednotlivců, pohrdajících psanými

¹⁰ Gjuríčová, A., Kopeček, M. Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989, 1. vyd. 324 s.

Paseka Praha – Litomyšl 2008, ISBN 978-80-7185-876-8

i nepsanými pravidly, ženoucími se jen za vidinou vlastního prospěchu a kterým nebylo cizí kořistit na úkor mnoha podvedených či na úkor celé společnosti.

Stejně jak se otevřel svět pro společnost České republiky, tak se otevřela i Česká republika světu. Po otevření hranic v roce 1989 prudce vzrostl počet zahraničních návštěvníků republiky. Tato skupina návštěvníků vytvářela poptávku po určitých službách. V centrech větších měst se bytové prostory mění na hotely, přízemní obchody sloužící původním obyvatelům, se postupně mění na obchůdky se suvenýry nebo s luxusním zbožím, či zde vznikají občerstvovací zařízení zaměřená na movitější zahraniční klientelu. Nastává postupná komercializace center měst, kdy se z bytových jednotek stávají kancelářské nebo obchodní prostory. Komercializace byla do značné míry rovněž zapříčiněna restitucí, kdy se do rukou původních majitelů navracely domy, které byly poté v mnoha případech prodány zahraničním investorům. Komercializace měla za následek rychlou opravu těchto budov sloužících k obchodním či ubytovacím účelům, což vedlo ke zkrášlení a obnově těchto budov. Na druhou stranu to znamenalo odsun původních obyvatel z centra, které se svým zaměřením orientovalo na movitější zahraniční klientelu.¹¹

S pádem železné opony a s otevřením se okolnímu světu, začaly postupně do České republiky přicházet i negativní vlivy. S otevřením hranic k nám začaly proudit pracovní síly převážně z východní Evropy a z bývalých republik Sovětského svazu. S příchodem těchto osob, z nichž převážná část hledala v naší vlasti pracovní uplatnění, k nám přicházel i organizovaný zločin a to nejen z těchto končin světa. Vznikala zde nová forma hospodářské kriminality, objevovaly se první “vytunelované“ podniky, banky, kampeličky, začala se zde rozšiřovat drogová nabídka spojená s objevováním dalších druhů drog na naší drogové scéně a zvolna se rozvíjela “drogová turistika“. Této “drogové turistice“ dala naše legislativa “zelenou“ a vytvořila ji ideální podmínky tím, že držení jakéhokoliv množství nebylo trestné, pokud bylo pro vlastní potřebu, což mělo za následek také beztrestný rozvoj dealerství. Tyto formy kriminality, se kterými se naše společnost doposud v takové míře nesetkávala a na které nebyla mnohdy ani připravena, kladly i zcela jiné požadavky na policii.

¹¹ SOCIOweb,teorieprovsechny, www : <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=314&lst=106>

2.2 Požadavky kladené na policistu

Před rokem 1989 byla hlavním požadavkem a předpokladem pro vykonávání policejní práce stranická příslušnost k vládnoucí Komunistické straně. K tehdejšímu Sboru národní bezpečnosti byly přijímány pouze osoby s ideologickou příslušností ke Komunistické straně Československa, jejichž základním posláním mělo být, dle zákona č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti, chránit socialistické společenské a státní zřízení, veřejný pořádek, bezpečnost osob a majetku.¹² Mimo příslušníka Sboru národní bezpečnosti se mohl podílet na plnění některých bezpečnostních úkolů, při zajišťování veřejného pořádku, bezpečnosti a plynulosti silničního provozu a ochrany státních hranic, i dobrovolně se hlásící občan, který byl na základě zákon č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti, tímto pověřen. Takto pověřený občan se stal členem Pomocné stráže Veřejné bezpečnosti, měl status veřejného činitele a mohl tuto funkci vykonávat i samostatně. Hlavní podmínka pro členství v Pomocné strážní Veřejné bezpečnosti byla ukotvena v § 54 odst. 2, zákon č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti. Zněla následovně: „Členem pomocné stráže Veřejné bezpečnosti se může stát dobrovolně se hlásící občan, který je oddán socialistickému společenskému a státnímu zřízení, požívá všeobecné vážnosti a důvěry, dosáhl věku 21 let a byl doporučen příslušným národním výborem“. Na tyto občany byl v první řadě kladen politický požadavek oddanosti k socialistickému státnímu zřízení a žádný odborný předpoklad nebyl pro takto pověřenou osobu nutný. Pro příslušníka Sboru národní bezpečnosti i Člena pomocné stráže Veřejné bezpečnosti patřil k základním úkolům při uskutečňování svého poslání, podle § 4 odst. a), zákona č. 40/1974 Sb., odhalovat a zneškodňovat nepřátelskou činnost zaměřenou proti Československé socialistické republice. Ochrana bezpečnosti osob a majetku byla postavena až na druhou řadu.

Tento zákon č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti byl zrušen a nahrazen po roce 1989 zákonem č. 333/1991 Sb., o Federálním policejním sboru a Sboru hradní policie. Tento již “demokratický” zákon přetrval až do zrušení federace, kdy si po 1. 1. 1993 problematiku policejních sborů upravuje Česká i Slovenská republika samostatně. V tomto zákoně již bylo uvedeno, v § 1 odst. 3 následující: „Policejní sbory jsou nezávislé na politických stranách a politických hnutích a ve své činnosti se řídí ústavními zákony, zákony a ostatními obecně závaznými právními předpisy“.¹³ Rovněž zde byla změna v úkolech

¹² zákon č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti, § 1 odst. 1

¹³ zákon č. 333/1991 Sb., o Federálním policejním sboru a Sboru hradní stráže

Federálního policejního sboru, kdy na prvním místě již nebyla zmíněna ochrana republiky, ale boj proti terorismu.

Je však nutné podotknout, že i když byla hlavním požadavkem kladeným na příslušníka Sboru národní bezpečnosti jeho oddanost k socialistickému státnímu zřízení, není možné říci, že policie v sobě nezahrnovala i odborné složky na vysoké úrovni. Například kriminalistická věda, přestože byla rozvíjena v rámci socialistického bloku, se vyvinula v samostatnou vědeckou disciplínu, která dosahovala velmi dobrého postavení v evropském kontextu. Okolnosti roku 1989, kdy naše společnost vykročila směrem k demokracii, způsobily otevření se okolnímu světu a znamenaly i zcela nové pojetí policejní práce a to zejména vzhledem k neutralitě a vymanění se z politického vlivu a tlaku a rovněž vzhledem k novému vztahu policie a občanů, což se odrazilo i po vytvoření nového bezpečnostního sboru policie v roce 1991.

Požadavky na nové adepty hlásící se do řad policie musely korespondovat s novou dobou a nastalou situací. Hlavním kritériem již nebyla příslušnost k té či oné politické straně. Ba právě naopak. Byl kladen požadavek na apolitičnost, která by měla ve službách policie hrát významnou roli a od uchazeče je nově požadováno čestné prohlášení zakládající, že není členem politické strany nebo politických hnutí. Dále vedle podmínek občanství České republiky, dovršení věku 18 let a bezúhonnosti je zde i podmínka alespoň středního vzdělání s maturitní zkouškou. Dále byly stanoveny podmínky fyzické a zdravotní způsobilosti k výkonu služby, které jsou prověřeny v průběhu přijímacího řízení spolu s psychologickým vyšetřením. U stávajících příslušníků policie byl vznesen požadavek k doplnění vzdělání u těch jedinců, kteří nesplňovali uvedené střední vzdělání s maturitní zkouškou.

2.3 Postavení policisty

V rámci Sboru národní bezpečnosti pracovaly vedle složek Veřejné bezpečnosti i složky Státní bezpečnosti. V období před “sametovou revolucí“ v roce 1989, měl totalitní režim Komunistické strany Československa mnohaletou praxi v potlačování masových opozičních projevů. S trochou nadsázky lze říci, že tato forma represe, prováděná vybranými útvary Sboru národní bezpečnosti, doprovázela režim od jeho prvních hodin v únoru roku 1948 až do posledního konce roku 1989. Zástupci celého poválečného obyvatelstva v Československu měli možnost seznámit se s razantními zásahy tzv. pořádkových jednotek a s nepochopitelně tvrdým postupem jednotlivých příslušníků těchto útvarů. V rámci národní

bezpečnosti měly útvary Státní bezpečnosti za úkol odhalovat osoby ve spojení s rozvědkami cizích států, nepřátelskými emigrantskými centry nebo vnitřním nepřitelem, znemožňovat rozšiřování nezákonných písemností, navazovat styk s pravicovými exponenty, popřípadě provokatéry, důsledně kontrolovat nepřátelské osoby a také organizovat individuální preventivní a rozkladná opatření vůči potencionálním pachatelům a organizátorům provokační nebo jiné závažné činnosti včetně operativního dohledu nad osobami, či skupinami osob s údajnými sklony k teroristické činnosti. Dalším úkolem složek Státní bezpečnosti bylo zabezpečit důsledný dohled nad vytypovanými nepřátelskými osobami z řad vnitřního protivníka, organizovat preventivní opatření vůči skupinám závadové mládeže, potenciálním pachatelům závažné trestné činnosti a iniciátorům provokací. Intenzivně provádět kontrolu diplomatů kapitalistických Zastupitelských úřadů a akreditovaných novinářů, kteří udržují styky s osobami z řad vnitřního protivníka. Přijímat opatření k zabezpečení urychleného administrativního vyhoštění narušitelů veřejného pořádku z řad cizinců z nesocialistických států.¹⁴

Veřejná bezpečnost spolu se Státní bezpečností se staly hlavními oporami totalitního Československa. Ve společnosti byla jejich činnost vnímána především jako represivní a jako represivní složky mocenské struktury zaujímaly ve společnosti privilegované postavení. Tyto složky působily na obyvatelstvo, díky své "nedotknutelnosti", značně negativně. V očích veřejnosti se jevil řadový pochůzkář Veřejné bezpečnosti jako nevzdělaný, jednoduchý činitel vykonávající poslušně vůli nadřízených. Příslušník Státní bezpečnosti pak u většiny společnosti vyvolával představy člověka ideově oddaného vládnoucímu režimu, neúnavně pátrajícího po vnitřním nepříteli a jako představitele mocenské složky, která je schopna mít nad lidským osudem téměř absolutní moc.

Vývoj těchto bezpečnostních složek byl ukončen revolučními událostmi a následnými změnami po listopadu roku 1989, které znamenaly v záležitostech bezpečnosti významné organizační změny napříč celým bezpečnostním aparátem. Po "sametové revoluci" došlo v roce 1991 ke zřízení Federálního policejního sboru s působností na území celé tehdejší federace a ke zřízení Policie Československé federativní republiky. Nové sbory Policie České republiky, s působností na území Čech, Moravy a Slezska, převzaly úkoly Sboru národní bezpečnosti, jehož příslušníci byli přerозděleni a stali se policisty. Touto změnou Sbor národní bezpečnosti přestal fakticky existovat. Poté však ještě nějakou dobu nosili policisté původní stejnokroj příslušníků Sboru národní bezpečnosti, s dobovými polistopadovými úpravami.¹⁵

¹⁴ Historie ministerstva-Ministerstvo vnitra České republiky, www : <http://www.cibulka.net/stblist/operst.htm>

¹⁵ Historie Sboru národní bezpečnosti , www : <http://www.gotisek.estranky.cz/clanky/snb/historie-sboru-narodni-bezpecnosti>

Po rozdělení Československa vznikla v roce 1993 Policie České republiky, kterou ovšem nemůžeme vnímat jako policii zcela novou, ale jako policii vycházející z předrevolučního Sboru národní bezpečnosti. Policista již nemohl být ideologicky oddaný jediné vládnoucí třídě, ale muselo se jednat o vzdělaného, samostatně myslícího jedince, schopného obstát při konfrontaci s novými formami trestné činnosti. S těmito zvyšujícími se nároky se ale postavení policisty nezměnilo, nebo se nezměnilo natolik, jak by si to tato profese zasloužovala. Ve veřejnosti je stále policie spojována s tehdejšími složkami komunistické Veřejné bezpečnosti, případně Sboru národní bezpečnosti. Do určité míry je to i pochopitelné, vždyť obě etapy policie na sebe navazovaly a historické působení Veřejné bezpečnosti za komunistické éry mělo dlouhého trvání. Předsudky a postoje veřejnosti spojené s předlistopadovou policií jsou tak do jisté míry spojovány i s Policií České republiky.

2.4 Dílčí závěr

Po vzniku samostatné České republiky se společnost potýkala s problémy, které před ní vyvstaly po rozpadu federace, ale zásadnější problémy společnosti měly svůj původ v období nástupu demokracie po “sametové revoluci“. Tento přechod totalitní společnosti s jedinou vládnoucí stranou ve společnost demokratickou, kde jsou uplatňovány svobody jedince, si s sebou přinesl i značné problémy. Ve společnosti nastalo uvědomování si svých svobod, volného cestování, podnikání a jiných forem seberealizace. Lidem se otevřel okolní svět a také okolní svět přišel do naší republiky, a to jak se svými klady, tak i záporů. Nástup demokracie měl však i za následek ztrátu značné části sociálních jistot. Ne každý se dokázal s novými životními podmínkami vyrovnat. Ve společnosti docházelo k jevům, na které nebyla po dlouhá desetiletí zvyknuta. Začalo se objevovat bezdomovectví, vznikaly a rozšiřovaly se formy trestné činnosti, narůstala nezaměstnanost. Nezanedbatelná část společnosti se také, v rámci svých nabytých svobod, rozhodla směřovat svou činnost jen ke svému prospěchu a to bez ohledu na zbytek společnosti.

Do této nové doby vstupuje i Policie České republiky, která se transformovala z komunistického Sboru národní bezpečnosti a Veřejné bezpečnosti, spolu se Státní bezpečností, v policii apolitickou demokratického státu. Na Policii České republiky byly kladeny v tomto období zvýšené nároky, spojené s nárůstem trestné činnosti a nástupem nových forem kriminality. Přes zvyšující se požadavky kladené na policii, postavení policisty

stále zůstává v očích nemalé části veřejnosti spojeno s předlistopadovým Sborem národní bezpečnosti.

V období před listopadem roku 1989 byly postoje občana k policii zásadním způsobem ovlivněny tou skutečností, že etice policejní práce nebyla věnována žádoucí pozornost. Jednání ze strany tehdejší policie mnohdy vybočovalo ze zákonných mezí a bylo často v rozporu s mravními principy. V důsledku tohoto jednání ze strany policie byly postoje u převážné části předlistopadové společnosti negativní. Společnost vnímala policii jako čistě represivní složku státní moci. Postoje občanů k policii nebyly založeny na základě vzájemné důvěry a respektu, ale vycházely čistě z předpokladu mocenské nadřazenosti policie nad občanem.

3. Současnost Policie České republiky a obecní policie

Tématem této kapitoly by měly být postoje současné společnosti České republiky k příslušníkům Policie České republiky a strážníkům obecní policie. V úvodní části bych se zde chtěl ještě zastavit nad vymezením institutu policie a obecní policie, v rámci platné legislativy.

Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor s celostátní působností, patřící mezi státní orgány, a tudíž jedná jménem státu. Policie slouží veřejnosti. Úkolem Policie České republiky je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet páčání trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropských společenství nebo mezinárodními smlouvami. Policista a zaměstnanec policie jsou při plnění úkolů policie povinni dodržovat pravidla zdvořilosti a dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob i své vlastní. Postavení a činnost Policie České republiky je vymezena zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (Zákon o policii).¹⁶

Městská neboli obecní policie je naproti tomu orgán obce, který zřizuje a zrušuje obecní zastupitelstvo obecně závaznou vyhláškou a to v rámci jejich samosprávné působnosti. Městská policie zabezpečuje místní záležitosti veřejného pořádku v rámci působnosti obce. Zde je třeba zmínit i tu skutečnost, že obci není uložena povinnost zřídit si svou policii, je to jen její právo. Postavení a plnění úkolů obecní policie se řídí především zákonem č. 553/1991 Sb. o obecní policii.¹⁷

Jedním z úkolů, který je společný jak pro Policii České republiky, tak i pro obecní policii, je ochrana veřejného pořádku. Veřejný pořádek patří mezi jedny z hlavních priorit občanů, které by měly být ze strany státní i obecní policie chráněny. Veřejný pořádek přitom není v žádném právním předpise definován a patří mezi tzv. neurčité pojmy správního práva. Přesto s ním operuje celá řada právních norem. Obvykle je veřejným pořádkem míněn ideální stav společnosti, který se vyznačuje řádem, bezpečností a klidem.¹⁸ Můžeme jej také chápat jako souhrn historicky ustálených a společností přijatých pravidel chování na veřejnosti. Tyto pravidla chování mohou být jednak obsahem právních norem, nebo se může jednat o pravidla, které vycházejí z obecné představy dobrých mravů a pokojného soužití ve společnosti.

¹⁶ Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky. [www : http://www.gotisek.estranky.cz/clanky/pravo-a-policie/zakon-c_-273_2008-sb_-o-policii-ceske-republiky](http://www.gotisek.estranky.cz/clanky/pravo-a-policie/zakon-c_-273_2008-sb_-o-policii-ceske-republiky)

¹⁷ Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii. [www : http://www.straznici.com/zakon-o-obecni-policii/](http://www.straznici.com/zakon-o-obecni-policii/)

¹⁸ Veřejný pořádek – Iuridictum. [www: http://iuridictum.pecina.cz/w/Veřejný_pořádek](http://iuridictum.pecina.cz/w/Veřejný_pořádek)

3.1 Současná společnost

Policie České republiky byla zřízena zákonem č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. Zatím jediná větší reforma pravomocí a činností policie v novodobé historii proběhla po roce 1993 v souvislosti s rozpadem federace a vznikem samostatné České republiky, která si problematiku policejních sborů upravovala již samostatně. Od svého zřízení se Policie České republiky vyvíjela zároveň se společností a potřebné změny, které byly vyvolány potřebami společnosti, se řešily novelizací stávajícího účinného zákona. S tím, jak výrazně stouply nároky společnosti na policii a na její přístup k veřejnosti, začínalo být zřejmé, že po uplynutí více jak 15 let od zřízení současné policie je právní úprava dotýkající se veřejného pořádku málo efektivní.¹⁹

V letech 2003/2004 byl společností STEM/MARK, a. s. realizován projekt PHARE s názvem „Výzkum spokojenosti občanů s prací Policie České republiky“. Z výzkumu nicméně vyplynulo, že občané jsou s prací policie spokojeni (spokojenost občanů dosahuje stále úrovně okolo 70 %). Trvalost postojů ze strany veřejnosti ukázala na srozumitelnou pozici policie, a to se všemi viditelnými přednostmi i nedostatky. Výsledky dokládají pevné zakotvení Policie České republiky v povědomí veřejnosti, jako nezbytného článku systému demokratických institucí. Policie se vymanila z pozice čistě represivní složky a úspěšně prošla procesem transformace do podoby „služby veřejnosti“. V těchto procesech nejsou občané nekritičtí, uvědomují si slabá místa v práci Policie České republiky, zároveň však dokáží ocenit její přínos pro řadového občana.²⁰

Většina současné společnosti České republiky sice vyjadřuje spokojenost s prací policie, nicméně i přes tento převládající společenský postoj vykazují více než dvě třetiny občanů pocity ohrožení a obavy z trestných činů. Tyto pocity ohrožení obyvatelstva převládají v městském prostředí a jsou dokonce závislé na velikosti města. Nejvíce ohrožené se cítí obyvatelstvo velkoměst, a toto nebezpečí je nejintenzivněji vnímáno obyvateli Prahy. I přes tyto negativní pocity se o práci a činnost Policie České republiky zajímá menšina občanů. Tento zájem o policii roste s přibývajícím věkem a vzděláním a rovněž zde má vliv i prostředí. Nejvyššího zájmu je dosahováno mezi obyvateli velkoměst a v největší míře pak v Praze.

¹⁹ REFORMA POLICIE ČR služba v nových podmínkách (komentovaná podoba - aktualizované vydání) Praha, leden 2009) [www: http://www.policie.cz/clanek/reforma-policie-cr-sluzba-v-novych-podminkach-191470.aspx](http://www.policie.cz/clanek/reforma-policie-cr-sluzba-v-novych-podminkach-191470.aspx)

²⁰ PHARE Výzkum veřejného mínění, Spokojenost občanů s prací Policie ČR
Tisková informace z výzkumného projektu PHARE Pavel Šimoník STEM/MARK, a.s., 2004
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/policie/phare/vyzkum.pdf>

Postoje obyvatelstva ve vztahu k činnosti policie jsou do značné míry také ovlivňovány sdělovacími prostředky. Přes značný vliv sdělovacích prostředků na veřejné mínění, zhruba polovina občanů pochybuje o objektivitě sdělovacích prostředků, pokud jde o informace o práci Policie České republiky a vývoji kriminality. Svě výhrady mají o objektivnosti občané jak v případě informací o úspěších, tak v případech informování o nezdarech Policie České republiky.

Svou kritiku však společnost nejvíce zaměřuje na samotnou Policii České republiky, které vytýkají její nedostatečnou otevřenost a také to, že včas neinformuje veřejnost o své práci. K dalším nedostatkům, které jsou veřejností vnímány patří zastaralost služeben a jejich technického vybavení. Zde je však třeba uvést, že většina těchto nedostatků byla vyřešena v rámci „Projektu P 1000“, jehož cílem bylo postupně provést změny ve stavebně technickém řešení a vybavení policejních služeben po území celé České republiky tak, aby pracovní prostředí napomohlo policistům poskytovat služby občanům na profesionální úrovni, která odpovídá práci policejního sboru v 21. století.²¹ Veřejnost také negativně vnímá vysokou úroveň byrokracie, nedostatečné využívání moderních technologií (internet) při výkonu policejní práce a při informování veřejnosti o svých výsledcích. V neposlední řadě patří k nedostatkům vnímaných veřejností i samotné chování policistů, kdy je mnohdy spatřováno jako příliš uzavřené, nedostatečně vstřícné a nebo někdy až arogantní.

Ministerstvo vnitra České republiky chce tyto problémy systémově řešit prostřednictvím reformy. Materiál nazvaný „Reforma Policie České republiky – služba v nových podmínkách“, byl zpracován na základě závěrů jednání Výboru pro bezpečnost, Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky z 11. září 2008. Předmětný materiál podává ucelený přehled zejména o nástrojích a cílech reformy a pomocí konkrétních dat popisuje i její organizační, ekonomické a personální výstupy. Reforma byla předložena na přelomu let 2008/2009, tedy v době, kdy všech 58 000 policistů i občanských zaměstnanců začalo aplikovat nový Zákon o policii. Dnem 1. ledna 2009 vstoupila Policie České republiky do tzv. transformační fáze reformy a začala svoje činnosti plnit v úplně nových pracovních podmínkách (nová právní úprava, nové služebny, nová auta, nová zákonná oprávnění), které jsou zásadním milníkem v její novodobé polistopadové historii.²²

Cíle reformy Policie České republiky jsou následující :

- důvěryhodná policie vnímaná občany jako partner, pomocník a ochránce
- policisté hrdí na svou příslušnost k policejnímu sboru a na svou práci

²¹ Projekt P 1000, [www: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/p1000/index.html#p1000](http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/p1000/index.html#p1000)

²² REFORMA POLICIE ČR služba v nových podmínkách (komentovaná podoba - aktualizované vydání) Praha, leden 2009) [www: http://www.policie.cz/clanek/reforma-policie-cr-sluzba-v-novych-podminkach-191470.aspx](http://www.policie.cz/clanek/reforma-policie-cr-sluzba-v-novych-podminkach-191470.aspx)

- bezpečí pro občany
- dobré pracovní podmínky pro policisty

Reforma Policie České republiky je postavena na deseti základních pilířích legislativní a nelegislativní povahy :

1. Působnost, pravomoci Policie České republiky a dalších subjektů podílejících se na zajišťování vnitřní bezpečnosti státu. Snaha o omezení “nepolicejních činností“, které policie dnes vykonává. Možnosti zapojení jiných subjektů do odpovědnosti za veřejný pořádek a bezpečnost (samospráv, občanů, pořadatelů hromadných akcí, provozovatelů kritické infrastruktury ad.).
2. Policie - partner dalších orgánů státu, územních samosprávných celků a zejména veřejnosti. Územní členění policie a územní členění samosprávy, soudů a státních zastupitelství a nastavení vzájemné spolupráce. Společné prvky nového územního členění. Kraj a veřejný pořádek. Obec a místní záležitosti veřejného pořádku. Vztah policie a veřejnost.
3. Ekonomické postavení policie. Větší ekonomická samostatnost Policie České republiky a jejích organizačních součástí, to znamená krajských správ a útvarů s celorepublikovou působností.
4. Vnitřní a vnější kontrola. Nová struktura a uspořádání vnitřní a vnější kontroly, nastavení účinných kontrolních mechanismů, mezi které patří také varianta mimoresortního kontrolního útvaru.
5. Vzdělávání policistů - klíč k profesionalitě. Cílem je vytvořit jednotný systém vzdělávání pružně reagující na potřeby praxe, který bude vychovávat policejní odborníky, schopné manažery a zajistí přenos nejnovějších světových poznatků na své absolventy.
6. Služební zákon - práce s lidmi. Nová systemizace služebních a pracovních míst. Zeštíhlení objemu vedoucích pozic a jejich zpřehlednění. Obsazení pozic schopnými policisty ovládající danou problematiku.
7. Projekt P 1000 - vstřícná tvář policie. Zaměření na vstřícný přístup policie k občanům a vytvoření stavu důvěry v ní. Moderně vybavené policejní služebny, ve kterých se občanům dostane pomoci a informací na úrovni, kterou právem očekává.
8. Nová struktura neuniformované policie. Zřízení Národního kriminálního úřadu Policejního prezidia České republiky, zřízení analytických pracovišť služby

kriminální policie, spolupráce na elektronizaci trestního řízení, odstraňování duplicit v činnostech útvarů a jejich působnosti i v řídicích funkcích.

9. „Dost bylo papírů“. Tato část reformy se zabývá policejní informatikou a možnostmi jejího využití v trestním řízení tak, aby pomohla policistům při administrativní práci a odstranila zbytečné časové průtahy.
10. Debyrokratizace. Velmi důležitá část policejní praxe se odráží ve stylu policejní práce a způsobu řízení policistů. V současné době velmi vysoký počet interních předpisů, by měl být nahrazen jednoduchým a přehledným souborem. Statistické ukazatele by měly být využívány pouze pro postižení společenských trendů a jevů a ne jako hodnotící kritérium.²³

3.2 Požadavky kladené na policistu, strážníka

Práci v jednom z bezpečnostních sborů České republiky a samotný výkon policejní služby je vhodné chápat jako celoživotní povolání se všemi zákonnými a morálními pravidly. Úkolem policisty je především chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti, prosazovat zákonnost, chránit práva a svobody osob, preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji, usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti. Policistou by se měl stát takový občan, který chce ve svém životě zastávat a ctít zákon, přistupovat individuálně a spravedlivě ke každému občanovi a prohlubovat svoje znalosti a odbornou kvalifikaci.²⁴

K dalším požadavkům kladených na příslušníka policie České republiky, který by si měl být vědom svého poslání, spočívajícího ve službě veřejnosti a založeného na úctě k lidským právům, je dodržování Etického kodexu Policie České republiky při výkonu své služby. V tomto Etickém kodexu jsou vyjádřeny principy, které stanoví, že cílem Policie České republiky je chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti, prosazovat zákonnost, chránit práva a svobody osob, preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji, usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti. Základními hodnotami policie označuje profesionalitu, nestrannost, odpovědnost, ohleduplnost a bezúhonnost. Policie České republiky si v kodexu klade vůči společnosti následující požadavky :

- a) prosazovat zákony přiměřenými prostředky s maximální snahou o spolupráci s veřejností, státními a nestátními institucemi,

²³ Pilíře reformy, www : <http://www.policie.cz/clanek/pilire-reformy-468615.aspx>.

²⁴ Možnosti..uplatnění.v Policii..České..republiky.Povolání..policista.www:<<http://www.policie.cz/clanek/moznosti-uplatneni-v-policii-ceske-republiky.aspx>>

- b) chovat se důstojně a důvěryhodně, jednat se všemi lidmi slušně, korektně a s porozuměním a respektovat jejich důstojnost,
- c) uplatňovat rovný a korektní přístup ke každé osobě bez rozdílu, v souladu s respektováním kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšinových skupin všude tam, kde nedochází ke střetu se zákony,
- d) při výkonu služby jednat taktně, korektně a vhodně uplatňovat princip volného uvážení,
- e) používat donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem, nikdy nezacházet s žádnou osobou krutě, nehumánně či ponižujícím způsobem,
- f) nést odpovědnost za každou osobu, která byla omezena Policií České republiky na osobní svobodě,
- g) zachovávat mlčenlivost o informacích zjištěných při služební činnosti,
- h) zásadně odmítat jakékoliv korupční jednání, netolerovat tuto protizákonnou činnost u jiných příslušníků Policie České republiky, odmítnout dary nebo jiné výhody, jejichž přijetím by mohlo dojít k ovlivnění výkonu služby,
- i) zásadně se vyhýbat jakémukoliv jednání, které by mohlo být střetem zájmů.

Osobním a profesionálním přístupem příslušníků Policie České republiky je nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon a chovat se bezúhonně ve službě i mimo ni tak, aby důstojně reprezentovali Policii České republiky svým jednáním, vystupováním i zevnějškem.²⁵

Požadavky kladené na strážníka, příslušníka obecní (městské) policie se v mnohém podobají či shodují s požadavky kladenými na policistu. Strážníci se svou činností na místech veřejnosti přístupných podílejí, mimo jiné, na ochraně veřejného pořádku, přispívají k ochraně a bezpečnosti osob a majetku, dohlíží nad dodržováním pravidel občanského soužití, přispívají k bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích, odhalují přestupky a jiné správní delikty, upozorňují fyzické a právnické osoby na porušování obecně závazných právních předpisů a činí opatření k nápravě a rovněž preventivně působí i proti potencionálním pachatelům protiprávních jednání s vyšší společenskou nebezpečností. Za tímto účelem disponují strážníci podobnými povinnostmi a oprávněními jako příslušníci Policie České republiky a při plnění svých úkolů spolupracují s Policií České republiky.²⁶

²⁵ Etický kodex Policie České republiky. [www : http://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx](http://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx)

²⁶ Policie-cr.cz Městská policie a obecní policie. [www : http://www.policie-cr.cz/mestska-policie-obecne.php](http://www.policie-cr.cz/mestska-policie-obecne.php)

Odborné předpoklady strážníka, způsob jejich ověřování, postup při vydávání osvědčení o splnění stanovených odborných předpokladů a jednotné prvky stejnokrojů, označení vozidel stanoví vyhláška Ministerstva vnitra č. 88/1996 Sb., kterou se provádí zákon o obecní policii. Další postavení strážníka a plnění jeho úkolů se řídí především zákonem č. 553/1991 Sb., o obecní policii.

3.3 Postavení policisty, strážníka

Policie České republiky je ozbrojeným bezpečnostním sborem s celostátní působností, patří mezi státní orgány, jedná jménem státu a vystupuje vůči občanům dvěma základními způsoby :

1. jako subjekt chrání bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházející trestné činnosti a plní také další úkoly stanovené právními předpisy, zejména zákonem č. 141/1961 Sb., zákonem o trestním řízení (trestním řádem);
2. příslušné složky na základě delegace pravomocí mohou vydávat formální správní akty (např. zamítnutí žádosti o vydání zbrojního průkazu podle § 18 odst. 2 zákona č. 119/2002 Sb., o zbraních).

Základní orientaci ve vztahu Policie České republiky a jejích příslušníků a zaměstnanců k občanům poskytuje samozřejmě Zákon o policii. Ten mimo jiné upravuje oprávnění policisty při výkonu jeho pravomocí a při plnění úkolů Policie České republiky a také povinnosti policistů ve vztahu k fyzickým a právnickým osobám. Povinnostem a právům policistů a zaměstnanců Policie České republiky, respektive alespoň některým z nich, na druhé straně odpovídají práva a povinnosti fyzických a právnických osob, která jsou tak v zákoně ať už přímo, či nepřímo obsažena rovněž. Vedle toho zákon obsahuje samostatnou hlavu týkající se spolupráce a dalších vztahů policie. § 17 Zákona o policii zahrnuje také spolupráci s ostatními právnickými a fyzickými osobami (s výjimkou obcí). Vymezení spolupráce s fyzickými a právnickými osobami vyjmenovanými v § 17 Zákona o policii, může hrát významnou roli při prosazování principů programu Community policing do praxe, jelikož předpokládá, že při udržování bezpečnosti a veřejného pořádku a při práci s pachateli není aktivní jen samotná státní policie, ale i neziskové organizace, působící

v uvedených oblastech, a vůbec celá veřejnost.²⁷ Program Community policing se na místní úrovni projevuje hlavně tím, že konkrétní policisté přebírají odpovědnost za bezpečnostní situaci v daném území a sami ji aktivně ovlivňují. Nejen tím, že vyšetřují spáchané přestupky a trestné činy, ale také tím, že prosazují dlouhodobá a na konkrétní problémy zaměřená opatření, která kriminalitu dokáží odvracet a předcházet jí. Při hledání těchto řešení spolupracují policisté se všemi, jichž se daný problém týká, nebo jej mohou ovlivnit (místní samosprávy, podnikatelé, sdružení občanů, církev apod). Přitom nemusí jít jen o aktivity zaměřené na konkrétní kriminální projevy, ale i na prostředí v němž se kriminalita rodí. Tyto aktivity mohou mít nezanedbatelný vliv na to, jak se občan bude cítit ve svém městě.

Nynější Zákon o policii č. 273/2008 Sb., podrobněji upravuje povinnosti policisty a zaměstnance Policie České republiky vůči veřejnosti. Připomeňme § 2 Zákona o policii, týkající se úkolů Policie České republiky, který hned v první větě stanoví, že policie slouží veřejnosti. Až poté následuje výčet úkolů policie zahrnující ochranu bezpečnosti osob, majetku a veřejného pořádku atd. Z toho vyplývá, že základním posláním policie je služba veřejnosti a s nadsázkou lze v kontextu říci, že nejbližším “nadřízeným“ policisty je občan. Mocenské a represivní působení policie vůči veřejnosti zde není nikterak zdůrazněno. Policie tedy podle Zákona o policii zareaguje na každý podnět z řad veřejnosti, pokud jeho řešení spadá do její působnosti. Co se týče dalších základních povinností policistů upravených v již zmíněném Zákonu o policii, je zde výslovně uvedena povinnost zdvořilosti, iniciativy, přiměřenosti postupu, prokazování příslušnosti a poučování. Velmi důležité je rovněž i to, jak policisté vystupují na veřejnosti vůči občanům a zda svým vystupováním posilují nebo oslabují důvěru veřejnosti. Policisté musí být především profesionály, kteří se dokáží ovládnout i v těch nejsložitějších situacích v nichž vystupují “jménem zákona“. Policista by při svém působení na veřejnosti měl vždy zachovávat pravidla slušného chování, měl by se všemi jednat s náležitou úctou a tak, aby svým jednáním nesnižoval jejich důstojnost a vážnost a dbal zároveň i o svou vlastní. Takové profesionální chování policisty pak nejenom podporuje zvyšování respektu a vážnosti celého sboru jako celku, ale i jedinců pracujících v něm. Jednu z nejzákladnějších povinností Policie České republiky představuje, povinnost zasáhnout. Tato zásada vyjadřuje skutečnost, že dochází-li k ohrožení nebo narušení hodnot, které Policie České republiky musí chránit, má povinnost reagovat patřičným způsobem a snažit se nežádoucí stav odstranit. Tato povinnost ale nemůže být stanovena absolutně. Vždy je třeba zohledňovat konkrétní situaci a v závislosti na ní jednat přiměřeným způsobem. Povinnost zasáhnout se tak neuplatní

²⁷ Foukalová, K., et al. Bezpečnost a právo na místní úrovni: legislativní předpoklady prosazování community policing po změně zákona o Policii České republiky. Otevřená společnost, o.p.s. Centrum ProPolice – Praha, leden 2010, ISBN 978-80-87110-18-8. [www: http://www.pro-police.cz/press_release_attachments/12/analyza-273-2008_leden2010.pdf](http://www.pro-police.cz/press_release_attachments/12/analyza-273-2008_leden2010.pdf), str : 10-11

v případě, kdy policista provádí jiný úkon, jehož neprovedení nebo přerušení by mělo horší následky než nesplnění povinnosti zasáhnout. Stejně tak tam, kde policista není schopen potřebný úkon provést řádně, ať už z důvodu svého zdravotního stavu, nebo protože neprošel k tomu nezbytným školením či výcvikem.²⁸

S povinnostmi zasáhnout je velmi úzce spjata zásada přiměřenosti. Jakákoli činnost policisty musí zahrnovat zvážení konkrétních, aktuálních podmínek dané situace. Zde se dokonce policistům i zaměstnancům Policie České republiky umožňuje, aby se rozhodli, jestli za daných okolností zasáhnou či ne. Nicméně musí vždy jednat tak, aby svým počínáním, ať již aktivním či pasivním, nezpůsobili bezdůvodnou újmu, která v takové situaci:

- vůbec nemusela nastat,
- byla větší, než bylo nezbytné k dosažení sledovaného účelu jejich zásahu, nebo
- byla způsobena nezákonným postupem Policie České republiky.

Chtějí-li policisté, aby je okolí vůbec považovalo za úřední osoby a podle toho s nimi jednalo, je zapotřebí, aby svou příslušnost k policejnímu sboru patřičným způsobem projevovali. Je jasné, že způsob prokazování jejich příslušnosti musí být upraven zákonem tak, aby jím byla zároveň vyloučena (anebo alespoň na minimum omezena) možnost, že by se někdo vydával za příslušníka Policie České republiky neoprávněně. Mezi způsoby prokazování příslušnosti, které jsou stanoveny v Zákoně o policii, patří prokázání se prostřednictvím služebního stejnokroje, služebního průkazu nebo odznaku policie, na kterých vždy musí být uvedeno i identifikační číslo konkrétního policisty. Zaměstnanci Policie České republiky za tímto účelem používají svůj průkaz zaměstnance, který rovněž obsahuje jejich identifikační číslo. Jestliže s ohledem na konkrétní situaci není možné svou příslušnost osvědčit právě uvedenými způsoby stačí, pokud policista použije ústní prohlášení „policie“ (za určitých okolností však není možné provést ani toto prohlášení). Vždy je ovšem třeba, byť dodatečně, prokázat se podle prvně uvedeného způsobu, a to ihned, jakmile je to možné.²⁹

S přijetím nového Zákona o policii došlo také k rozsáhlé novelizaci s ním souvisejících předpisů, zákon o obecní policii nevyjímaje, a to zákonem č. 274/2008 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Policii České republiky. Tak bylo provedeno sladění ustanovení nového zákona o Policii České republiky s ustanoveními zákona o obecní policii, které se dotklo i úpravy oprávnění občana vůči strážníkovi, resp. povinností strážníka.

²⁸ Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, § 10 odst. 4. www : http://www.gotisek.estranky.cz/clanky/pravo-a-policie/zakon-c_-273_2008-sb_-o-policii-ceske-republiky

²⁹ Foukalová, K., et al. Bezpečnost a právo na místní úrovni: legislativní předpoklady prosazování community policing po změně zákona o Policii České republiky. Otevřená společnost, o.p.s. Centrum ProPolice – Praha, leden 2010, ISBN 978-80-87110-18-8. www: http://www.pro-police.cz/press_release_attachments/12/analyza-273-2008_leden2010.pdf, str : 13

Zmíněnou novelou byl mimo jiné zrušen dosavadní § 1 odst. 3, který obdobně jako § 43 starého zákona o Policii České republiky, zakotvoval právo každého obracet se na příslušníky obecní policie se žádostí o pomoc a odpovídající povinnost strážníků v rozsahu jejich úkolů tuto pomoc poskytnout. Na rozdíl od nového zákona o Policii České republiky však do zákona o obecní policii bylo doplněno ustanovení „strážník je povinen poskytnout pomoc v rozsahu svých oprávnění a povinností podle tohoto nebo zvláštního zákona každému, kdo o ni požádá“³⁰. Toto ustanovení hraje velkou roli právě pro community policing a napomáhá praktickému prosazování v práci policistů. Ze znění citovaného odstavce vyplývá povinnost strážníka pomoci každému, kdo se na něj s žádostí o pomoc obrátí, nemusí se jednat pouze o občana dané obce, může to být i cizí státní příslušník, právnická osoba atd. Další povinnosti strážníka, které se podobají povinnostem příslušníka, příp. zaměstnance Policie České republiky podle Zákona o policii, vymezuje zákon o obecní policii. Jsou jimi např. povinnost dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob při realizaci úkolů obecní policie a povinnost přiměřeného postupu, který nesmí přesahovat míru nutnou pro dosažení účelu daného jednání, poučovací povinnost, povinnost zakročit ve stanovených případech, povinnost prokázání příslušnosti.

3.4 Dílčí závěr

Výzkumy veřejného mínění na téma „Spokojenost občanů s prací policie České republiky“³¹ naznačují, že reforma policie by mohla být krokem správným směrem. Velký podíl na tomto stavu má zcela jistě Etický kodex, který zavazuje policisty, aby převzali osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon a chovali se bezúhonně ve službě i mimo ni a to tak, aby svým jednáním, vystupováním a zevnějškem důstojně reprezentovali Policii České republiky. Význam jistě má i úvodní a nejzákladnější ustanovení Zákona o policii, týkající se úkolů Policie České republiky, které hned v první větě stanoví, že policie slouží veřejnosti. Až poté následuje výčet úkolů policie zahrnující ochranu bezpečnosti osob, majetku a veřejného pořádku.

Na základě výzkumu bylo konstatováno, že celková obecná spokojenost obyvatelstva s Policií České republiky je na poměrně vysoké úrovni, většina veřejnosti má důvěru v Policii České republiky a považují zaměstnání u policie za prestižní. Výzkum dále naznačil postupné zlepšování obrazu Policie České republiky v očích veřejnosti, která ji vnímá jako

³⁰ Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, § 6 odst. 3. www : <http://www.straznici.com/zakon-o-obecni-policii/>

³¹ Policejní zajímavosti-Spokojenost občanů s prací policie ČR, 4.8.2007. www: <http://www.bobog.estranky.cz/clanky/policejni-zajimavosti/spokojenost-obcanu-s-praci-policie-cr.html>

nezastupitelnou instituci se všemi jejími přednostmi i nedostatky. Na základě těchto zjištěných skutečností lze usuzovat, že veřejnost již přestává vnímat Policii České republiky jako čistě represivní složku a začíná ji postupně chápat jako skutečnou službu veřejnosti s přínosem pro každého občana.

4. Budoucnost policie

Budoucnost Policie České republiky by se měla i nadále ubírat směrem k obyvatelstvu a měla by být i do budoucna vnímána především jako služba občanovi. Policie České republiky, jako součást veřejné správy, se musí vydat cestou zefektivňování svých činností, zvyšování objasňenosti při odhalování protiprávního jednání a v neposlední řadě cestou účinné preventivní činnosti. Činnost a působnost Policie České republiky by měla ve společnosti potlačovat společensky nežádoucí jevy a svým jednáním by se měla pro občana stát spolehlivým a rovnocenným partnerem zkvalitňujícím život obyvatelstva.

4.1 Společenský vývoj

Od zřízení Policie České republiky uplynulo již 20 let a v současné době převratných společenských změn lze jen doufat, že její budoucnost je nasměrována správným směrem. V současnosti zažíváme růst technologického pokroku, ohromný rozmach a vývoj komunikačních technologií, ale i na druhou stranu stále všudypřítomnou hrozbu globálního terorismu, pády světových diktatur a možný nástup sociálních problémů zapříčiněných vlivem celosvětové hospodářské krize. Negativní hospodářská situace ve světě se samozřejmě nevyhnula ani naší republice a v nastalé ekonomické situaci naší společnosti musí, beze vší pochybnost, docházet k úsporným opatřením. Jedním z kroků, majících ozdravit státní rozpočet, je i plošné snižování mzdových nákladů u státních zaměstnanců, tedy i policistů a zeštíhlování celého státního aparátu. Tímto krokem bylo docíleno zvýšeného odchodu policistů, převážně majících nárok na výluhové náležitosti. Tito, z obavy z poklesu mzdových nákladů, opustily řady policie za ještě pro sebe výhodnějších podmínek, což jistě nemalou měrou zatíží rozpočet Ministerstva vnitra České republiky. Lze jen doufat, že tento krok nebyl učiněn jen ze strany schopných a zkušených a že se personální záležitosti úsporného charakteru významněji nedotknou policistů v přímém výkonu. Se společenským vývojem musí docházet zákonitě i ke změnám a vývoji v Policii České republiky. V současné době prochází Policie České republiky zásadními změnami a v zájmu celé společnosti je nasměrovat její vývoj k demokratické a apolitické státní instituci sloužící občanovi. Budoucnost policie je možné spatřovat v již dříve zmiňovaném projektu „Community policing“, v profesionálním přístupu

a výkonu policejní práce opřené o společnost občanů podílejících se na věcech veřejných.³² Občan potřebuje mít pocit, že se účastní na správném díle. Čím více se na něm bude občan podílet, tím bude aktivnější, samostatnější, odpovědnější a motivovanější na věcech veřejných ku prospěchu celé společnosti.³³

4.2 Vývoj a směr policie

Jakým směrem se v současnosti ubírá Policie České republiky a co nejvíce ovlivňuje její směřování? Odpověď na tuto otázku není v nynější době zvláště obtížná. Ano, jsou to finance. Deficit státního rozpočtu, snaha o zeštíhlení státní správy a snaha o snížení její finanční náročnosti, vedly k významným škrtům. Úsporná opatření se dotkly nejenom platů všech policistů, ale zasáhly i provozní výdaje každé služebny, každého oddělení a každé složky policie. Občas jsme sdělovacími prostředky seznámeni s informacemi, nad kterými se můžeme jen trpce pousmát. Můžeme zaslechnout, jak po vyčerpání limitu pohonných hmot musí policista využívat jízdního kola, nebo v lepším případě veřejné hromadné dopravy. Můžeme se dočíst o úsporných opatřeních na služebnách týkajících se teplé vody nebo vytápění. Setkáváme se se zastaralým vybavením na služebnách, s policejní výpočetní technikou, která již mnohonásobně překročila svou morální životnost, s limity či přiděly spotřeby papírů v tiskárnách, omezení telefonních hovorů atd. Snaha o úsporný a ekonomický provoz policie je zcela pochopitelná a měla by být cílem celé společnosti. Neměla by však narušovat, nebo dokonce znemožňovat činnost policie. Není nikterak vzdálená minulost, kdy se uskutečňovaly nákupy nových služebních vozidel, která ale nesměřovala do výkonu, ale byla z nepochopitelných důvodů uskladňována v depozitech. Zatímco tyto nové, vybavené policejní vozy stály ve skladech, policisté při výkonu služby používali zastaralá vozidla, která již nemohla konkurovat současnému provozu. Našlo by se jistě více příkladů ukázkové nehospodárnosti, ale i úsporná opatření by měla mít své meze a neměla by ovlivňovat činnosti při zjišťování, odhalování a šetření protiprávního jednání. Vždyť některá drastická opatření uplatňovaná u policie nepřispívají k vážnosti a důvěryhodnosti policistů v očích veřejnosti.

A co samotný policista, jak dlouho bude ochoten pracovat v takových podmínkách? Čteme-li o tom, že řada policistů odchází ze služebního poměru s nárokem na výsluhu, nelze se tomuto kroku divit. Zkusme se zamyslet, který běžný zaměstnanec by byl ochoten tolerovat

³² Co je to Community policing-Policie České republiky. www : <http://www.policie.cz/clanek/co-je-to-community-policing.aspx>

³³ Kapr, J. Co je to demokracie.Učební pomůcka o demokracii jako způsobu rozhodování. Praha: Sociologické nakladatelství, 1991.1. vyd..97 s. ISBN 80-901059-2-0

takové podmínky? Je zřejmé, že pokud policie má omezené prostředky na svůj provoz, stěžít asi dokáže zajistit svou dostatečnou přítomnost a řádný dohled nad silničním provozem. Každý velitel si jistě rozmyslí stavět početné policejní hlídky k silnicím, když si je vědom, že by mu poté chyběly např. prostředky na šetření závažné trestné činnosti. Doby, kdy si při policejních akcích typu „Kryštof“ byli řidiči téměř jisti, že budou kontrolováni, jsou minulostí. Nynější hrozby kontrolami se stávají neúčinnými. Přitom občan, který si svou policii platí ze svých daní očekává, že v případě potřeby bude zásah ze strany policie rychlý, profesionální a účinný. Jak z toho ven? Stát by si měl pevně stanovit jasnou koncepci toho, co je „mandatorní veřejná služba“. S ohledem na současné dění ve společnosti by nebylo od věci zákonem stanovit, jaká je nejnižší možná úroveň státních služeb, a na ni by musely být peníze vždy, bez ohledu na ekonomickou či politickou situaci státu.³⁴ Zda budou problémy policie vyřešeny probíhající reformou, lze jen stěží říci. Nicméně reforma směřuje k tomu, aby po ní Policie České republiky byla :

- efektivnější
(se sladěnou organizační strukturou a nižším počtem řídicích funkcí),
- účelně hospodařící
(krajská ředitelství policie hospodaří dle vlastní potřeby a logisticky zabezpečují své územní odbory),
- akceschopná
(s novým vybavením, vozidly i služebnami),
- moderně pracující
(s propojenými informačními systémy),
- komunikativní a vstřícná
(policie, která pomáhá a chrání lidi ve smyslu metod community policing, komunikující s občany všemi dostupnými kanály včetně internetu a nabízející např. návštěvní objednávací hodiny pro vyřizování záležitostí, které snesou odkladu)³⁵

Další směr, kterým se Policie České republiky rozhodla vydat v nejbližším období, je boj proti korupci. Ministerstvo vnitra České republiky tento boj vyhlásilo jako hlavní prioritu vlády a očekává, že po snížení rozpočtu na rok 2011, vláda svou prioritu podpoří dostatečnými

³⁴ Doležálek, V, Nejasná budoucnost naší Policie-Finance.cz, 12.08.2010, www : <http://www.finance.cz/zpravy/finance/275981/>

³⁵ Policejní reforma-Policie České republiky, Reforma Policie ČR- služba v nových podmínkách, www: <http://www.policie.cz/clanek/reforma-policie-cr-sluzba-v-novych-podminkach-191470.aspx>

finančními prostředky. Postup v boji s tímto celospolečenským nešvarem popsalo Ministerstvo vnitra České republiky v protikorupčním manuálu s názvem „Společně proti korupci“.

Zde je popsán postup boje s korupcí ve 4. etapách :

- I. Etapa – Co už jsme udělali.
Zřízení poradního sboru ministra vnitra pro boj s korupcí (srpen 2010).
V rámci I. Etapy byly vzneseny mimo jiné podněty pro protikorupční legislativu, rozšíření testu spolehlivosti pro osoby působící v orgánech veřejné moci, vydání protikorupčního manuálu pro veřejnost a pro policii veřejně dostupného na www.korupce.cz, vydání metodické příručky pro policisty, sjednocující návod, jak šetřit korupční kauzy ze strany policie, vydání pokynu pro snížení pracovníku policejního prezidia,
- II. Etapa – do 01.11.2010.
Legislativní opatření – Obsahovalo např. předložení novely jednacního řádu vlády (jmenovité zveřejnění hlasování ministrů při rozhodování o nakládání s majetkem)
Nelegislativní opatření – např. předložení etického kodexu úředníka státní správy a samosprávy,
- III. Etapa – do 01.04.2011
Legislativní opatření – např. novela zákona o obcích a krajích, zákon o Generální inspekci bezpečnostních sborů, o úřednících ve veřejné správě, zkoušky spolehlivosti.
Nelegislativní opatření – např. vzdělávání policistů v boji proti korupci, program pro posílení Útvaru pro odhalování korupce a finanční kriminality, zavedení ombudsmana policie,
- IV. Etapa – 01.04.2011 – 31.12.2012
Nelegislativní opatření – např. zřízení protikorupční akademie pro policisty, specializovaného pracoviště na vyhledávání a zjišťování výnosu z trestné činnosti.³⁶

Všechny tyto kroky by po svém naplnění měly přiblížit policii běžnému občanovi a měli by vést ke všeobecné zvýšení důvěry v Policii České republiky.

³⁶ Úvodní strana-Ministerstvo vnitra České republiky, Protikorupční manuál, Společně proti korupci, [www : http://www.mvcr.cz/clanek/protikorupcni-manual-591265.aspx](http://www.mvcr.cz/clanek/protikorupcni-manual-591265.aspx)

4.3 Požadavky kladené na policistu a jeho postavení ve společnosti

Požadavky kladené na současného policistu, na policistu, který ob stojí v konfrontaci s okolní veřejností a který má být partnerem občanovy, jsou vyjádřeny v Etickém kodexu Policie České republiky. Tyto zásady nevyžadují v nejbližší budoucnosti zásadnějších úprav, neboť plně vystihují požadavky kladené na policistu dnešní společnosti. Je jen na vůli a snaze řídicích funkcionářů, aby důsledně vyžadovali způsoby jednání ze strany svých podřízených dle Etického kodexu a svou kontrolní činností zamezili sklouzávání k nežádoucím projevům chování. Bohužel ne všichni se s uvedenými principy Etického kodexu ztotožňují. Jistě si dokážeme vzpomenou na mediálně známé případy korupčního jednání ze strany policie, ať se již jednalo o dopravní, cizinecké či jiné složky policie. Je jistě správné a žádoucí se s těmito jedinci co nejrychleji rozloučit a je na místě i posouzení, zda uvedené jednání nenaplnuje znaky trestných činů. Jen tak může být policie očištěna v očích veřejnosti. Nezanedbatelnou roli zde jistě sehrává i preventivní působení do budoucnosti. Vždyť každý policista by měl ve společnosti představovat určitý morální pilíř o který se v případě potřeby občan může opřít. Postavení každého policisty by mělo dosahovat náležité hodnoty a společnost by si měla uvědomovat jeho důležitosti a prospěšnosti. Stejně tak jako lékař léčící své pacienty, který je za svou nezastupitelnou činnost veřejností odměňován značným společenským postavením, měl by i policista, při své snaze o ozdravení pořádku a bezpečnosti ve společnosti, dosáhnout i na odpovídající společenské uznání. Společenského uznání však může dosáhnou jen policista, který se nebojí v případě potřeby zasáhnout, který cítí oporu v zákonech a který si je jistý i oporou svých nadřízených.

4.4 Dílčí závěr

Jedním z hlavních úkolů státu je vytvoření výkonného bezpečnostního aparátu a Policie České republiky. Ta potřebuje silnou osobnost v čele resortu ministerstva vnitra a schopného policejního prezidenta. Obě tyto osoby by měly působit nadstranicky, nezávisle a s ohledem na požadavky státu. Měly by mít snahu o provedení efektivní reformy a nadřadit ji zájmům různých vlivových skupin v policii i mimo ni. Uskutečnění těchto cílů je dlouhodobý úkol a jeho provedení je ve společnosti s očekáváním sledováno. I přes výše zmiňované těžkosti zapříčiněné ekonomickou situací a reformou policie, má Policie České republiky stále důvěry většiny obyvatelstva. Bylo by však velkým hazardem s důvěrou společnosti nenaplnit

cíle reformních kroků a tolik prohlašovaného boje s korupcí. Veřejnost s napětím sleduje různé korupční kauzy a to jak na Ministerstvu obrany, Životního prostředí, Zdravotnictví, Dopravy a další spojené s představiteli veřejné správy. Zda bude v těchto případech spojených s podezřením z korupčního jednání dohledána odpovědná osoba nebo osoby a těmto vystaven účet, ukáže až budoucnost. Vyřešením některé větší kauzy spojené s korupčním jednáním by jistě zvedlo v očích veřejnosti prestiž policie a bylo by to i určitým signálem pro zahraničí, že naše republika se v tomto směru vydala konečně cestou jiných demokratických států a rozhodla se konečně napravit mravní a ekonomický úpadek společnosti.

5. Praktická část

Cílem praktické části této bakalářské práce je hledání příčin a okolností, které významným způsobem ovlivňují vnímání policie a které se podílejí na utváření postojů veřejnosti a občanů k policii. Cílem je rovněž poukázat na faktory, které ovlivňují postavení policie v očích obyvatelstva a zamyšlení nad tím, jakým směrem by se měla policie ubírat, aby byla u většinové veřejnosti vnímána pozitivně a občané ji považovali za svého partnera, na kterého se mohou kdykoliv v nesnázích s důvěrou obrátit. Praktická část bude rovněž pojednávat o současných vztazích veřejnosti a policie a bude se zabírat srovnáním postojů občanů k policii „obecní“ a „státní“.

Výsledky svého průzkumu jsem porovnal s výsledky výzkumu veřejného mínění „Spokojenost občanů s prací Policie České republiky“ agentury STEM/MARK, a.s. z roku 2004 a „Pocit bezpečí a spokojenost s činností policie“ Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd České republiky, v. v. i. (dále jen CVVM) z roku 2010.

5.1 Průzkum pomocí dotazníku

V rámci své bakalářské práce jsem realizoval průzkum veřejného mínění, jehož cílem bylo zjistit, zda se česká veřejnost cítí ve své zemi bezpečně a zda je spokojena s činností policie. Při sběru informací byly použity dvě metody a to jako hlavní metoda byl použit dotazník a jako vedlejší, doplňující volný rozhovor.

Průzkum dotazníkovou metodou byl realizován na území města Brna. Výběr respondentů probíhal náhodně a bylo v něm osloveno 50 účastníků, obyvatel České republiky ve věku od 18 let. Průzkumným nástrojem byl dotazník (viz. Příloha), který byl každému účastníku předložen k vyplnění. Samotný průzkum probíhal v období listopad 2010 – leden 2011.

5.2 Rozhovory s občany

Druhou, vedlejší a doplňující metodou vedle dotazníku, byl volný rozhovor, ve kterém byly osoby dotazovány na obdobné otázky použité v dotazníku. Odpovědi mají sloužit jen

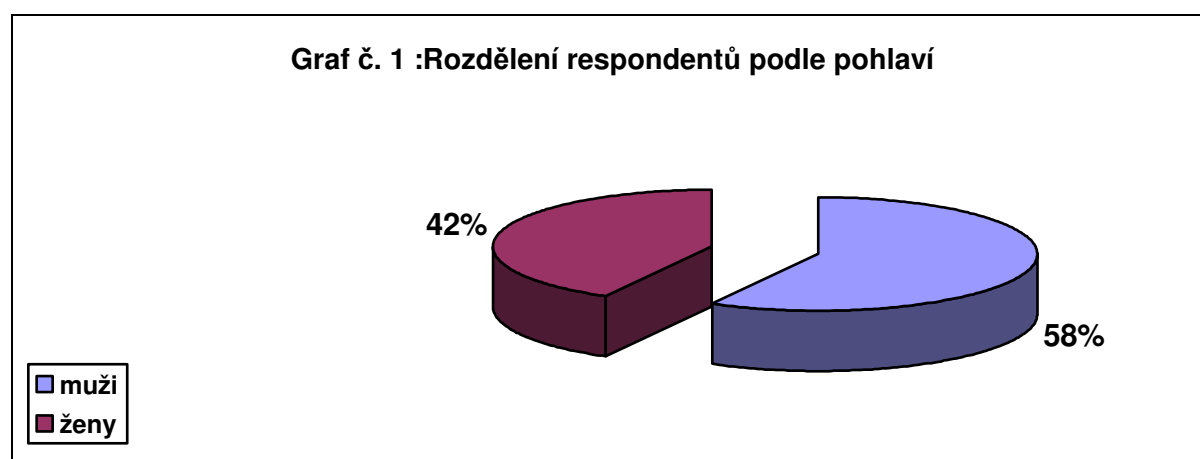
k doplnění odpovědí na otázky uvedené v dotazníku a popřípadě umožnit dotazovaným osobám uvést jiné skutečnosti, než uvedené v dotazníku.

Otázky použity ve volném rozhovoru :

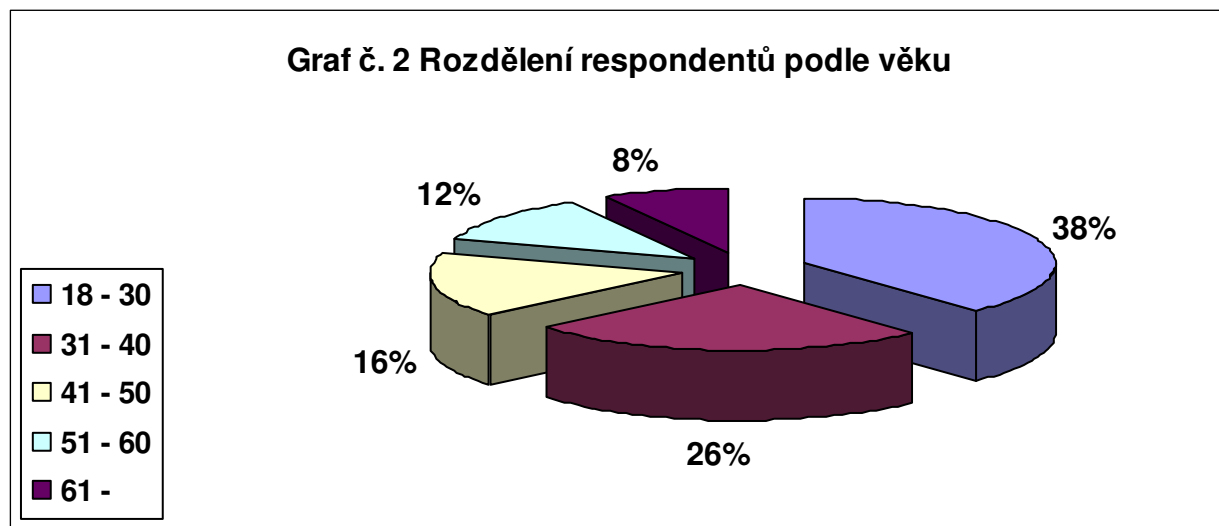
- Jaké jsou Vaše zkušenosti s policií?
- Je podle Vás počet policistů dostatečný?
- Jaký rozdíl spatřujete mezi policií “ státní “ a “ obecní“?
- Jakým dojmem na Vás působí český policista?
- Zaznamenal/-a jste oproti minulosti u policie nějaké změny?
- Jaký je podle Vás ideál policisty?
- Jaká je podle Vás budoucnost policie?

5.3 Vyhodnocení výsledků

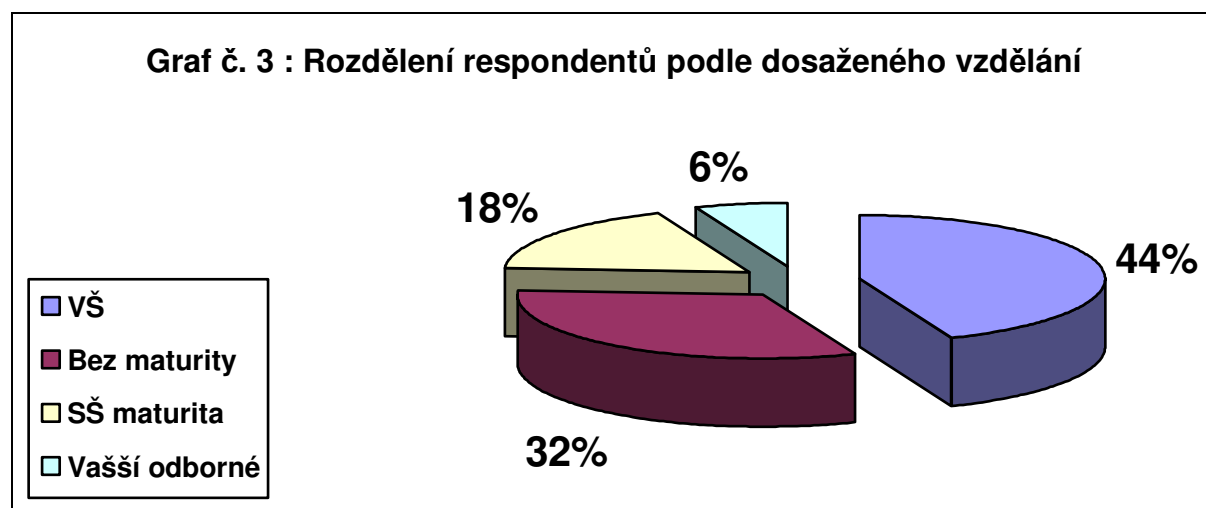
Při realizaci průzkumu metodou dotazníku, obsahujícího 25 otázek, bylo osloveno 50 respondentů. První čtyři otázky v dotazníku se vztahovaly k respondentům samotným. Jejich účelem bylo rozčlenit respondenty podle pohlaví, věku, nejvyššího dosaženého vzdělání a pracovního zařazení. Převažovali muži -58%, nad ženami - 42%. – Graf č. 1.

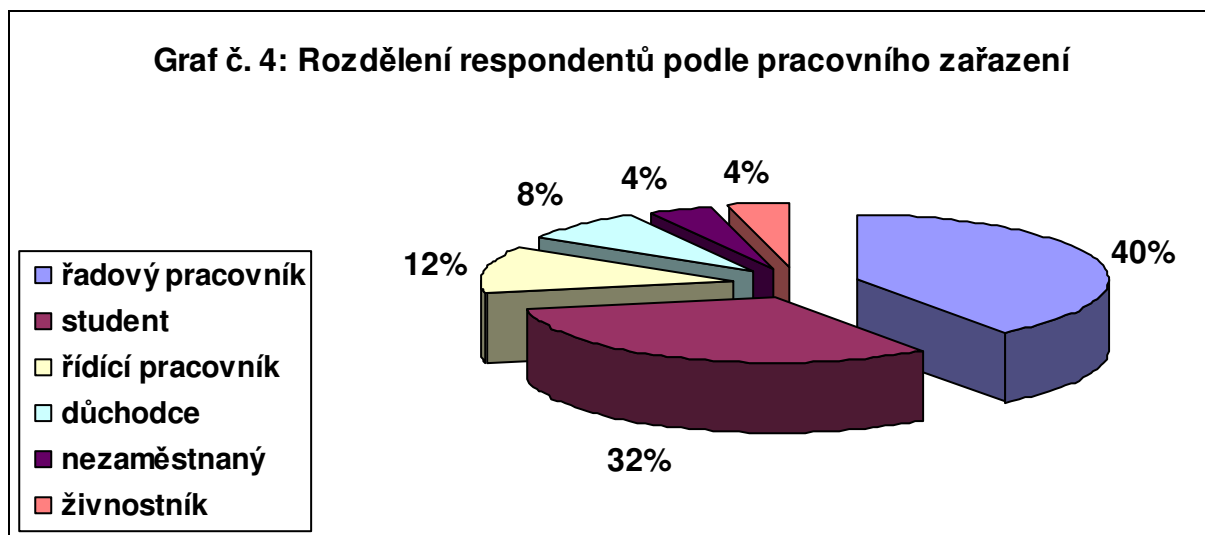
V zastoupení respondentů v jednotlivých věkových kategoriích, dominovala kategorie 18 až 30 let s 38%, následovala věková kategorie 31 až 40 let s 26%, kategorie 41 až 50 s 16%, kategorie 51 až 60 let se 12% a věková kategorie 61 a více let s 8%. –Graf č. 2.

Většina respondentů měla VŠ vzdělání - 44%, následovala kategorie osob se vzděláním bez maturity - 32% a osob se SŠ s maturitou - 18%, respondentů s vyšším odborným vzděláním - 6%. – Graf č.3.

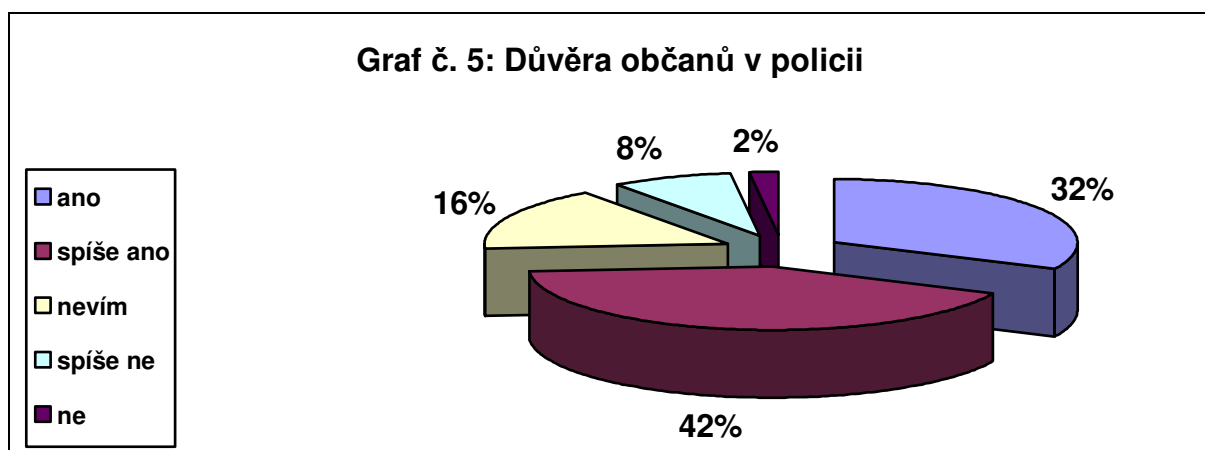

V dalším grafu byli respondenti rozděleni podle pracovního zařazení, dominovali řadoví pracovníci - 40%, následovali studující - 32%, řídicí pracovníci - 12%, důchodci - 8%. Nezaměstnaní a živnostníci byli shodně zastoupeni po 4%. - Graf č. 4.

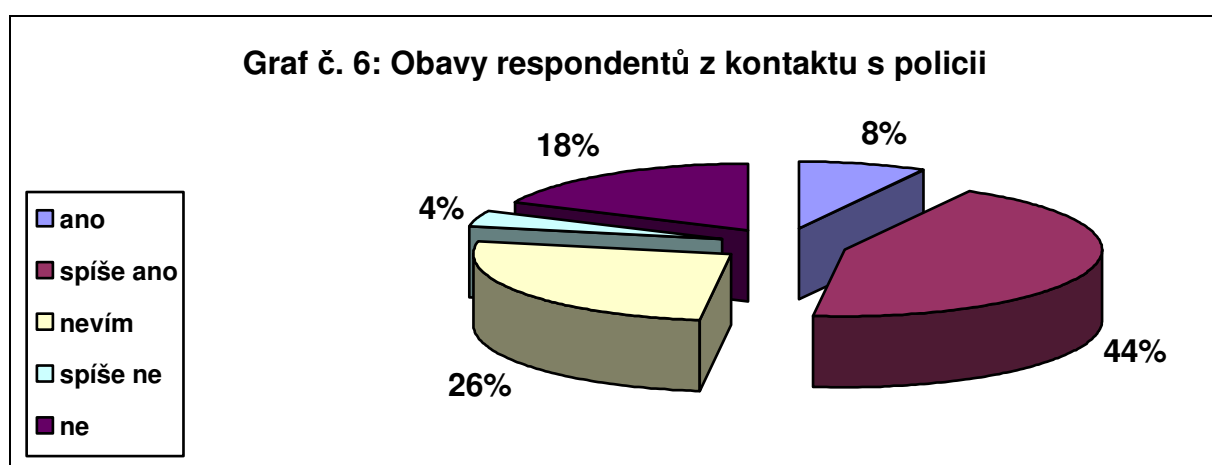

Otázky č. 5 – 9 se zabývají důvěrou občanů v policii, konkrétně do jaké míry důvěřují Policii České republiky, zda mají obavu z kontaktu s policií, vyhledají-li pomoc policie v případě potřeby a jestli se v případě potřeby obrátí spíše na policii “obecní“ nebo “státní“.

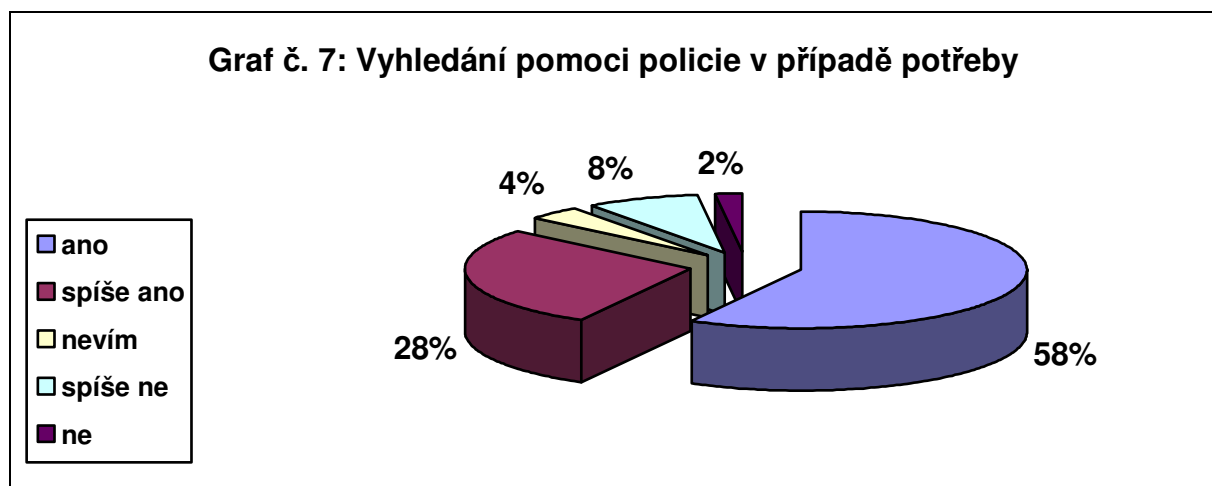
Z 50 respondentů v průzkumu vyslovilo policii plnou důvěru 32%. Odpověď spíše ano zvolilo 42% respondentů. K možnosti nevím se uchýlilo 16% respondentů, možnost spíše ne zvolilo 8% respondentů a nedůvěru policii vyslovily 2 % respondentů – Graf č. 5.

Srovnám-li výsledky průzkumu s výsledky výzkumu veřejného mínění „Spokojenost občanů s prací Policie České republiky“ agentury STEM/MARK, a.s. z roku 2004, docházím ke shodě, protože v tomto průzkumu je uvedeno, že více než 2/3 občanů považují Policii České republiky za partnera, na kterého se mohou s důvěrou obrátit. Navzdory tomu, že většina respondentů vyslovila policii důvěru, má z přímého kontaktu z policií obavu celkem 52% respondentů, z nich 8% ano, 44% spíše ano, což pravděpodobně souvisí s přetrvávajícím názorem některých lidí na policii jako na represivní orgán. Dále se k této záležitosti neumělo vyjádřit 26 % respondentů a obavu nemělo 22 % dotázaných, z nichž 4 % spíše ne a 18 % ne. – Graf č. 6.

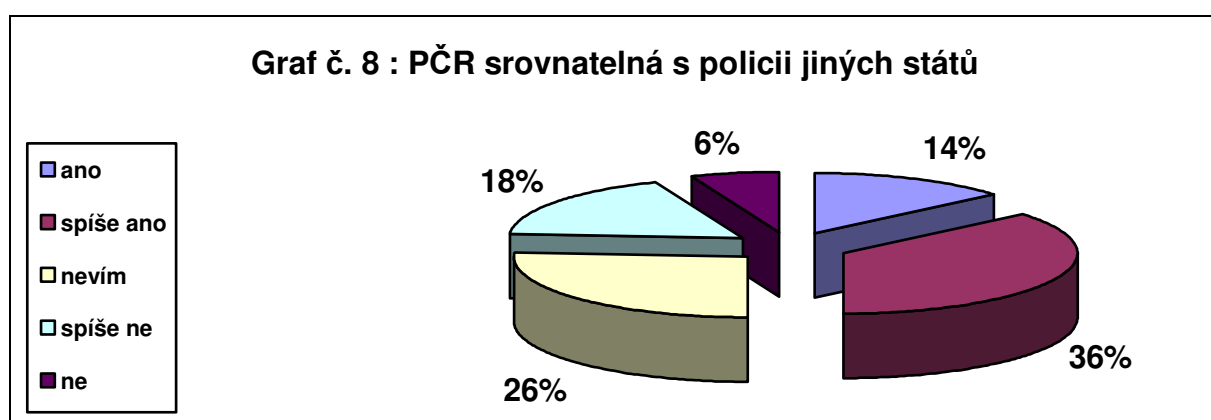

V případě potřeby je 58% respondentů připraveno vyhledat pomoc policie, 28% zvolilo možnost spíše ano, 4% dotázaných neumělo zodpovědět otázku, 8 % uvedlo možnost spíše ne a 2% dotázaných by pomoc policie nevyhledalo. – Graf č. 7

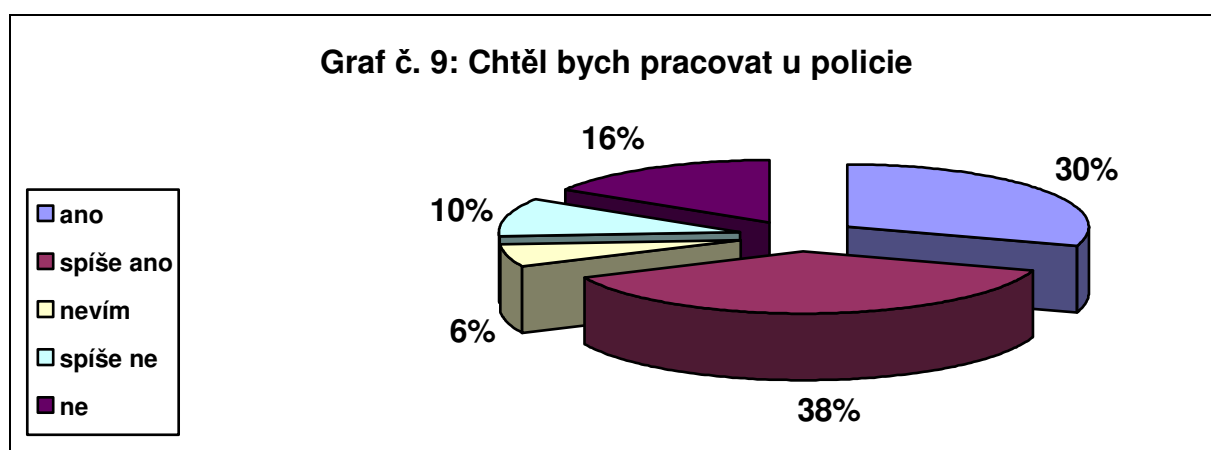

Z uvedeného vyplývá, že navzdory obavám z přímého kontaktu s policií, které vplynuly z odpovědí na předchozí otázku, se policie těší všeobecné důvěře. Při zodpovídání otázky, obrátí-li se v případě potřeby na policii státní nebo obecní, preferovali respondenti policii státní - 74%, situace byla obdobná i u 9. otázky „Mám větší důvěru v policii státní nebo obecní?“, kdy většina z nich - 81%, vyslovila důvěru policii státní.

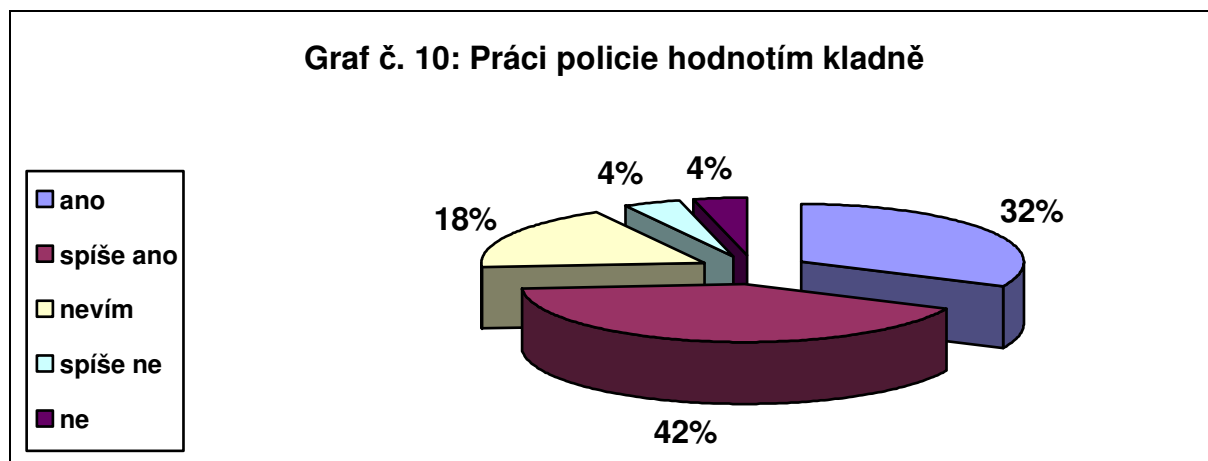
Při zodpovídání otázky č. 10 „Je naše policie srovnatelná s policií jiných států?“ většina odpovědí zněla spíše ano - 36%, následovala odpověď nevím - 26% a spíše ne - 18%. Možnost ano zvolilo 14% respondentů. – Graf č. 8.

Z předchozích otázek vplynulo, že občané policii důvěřují a vnímají ji jako nezbytnou složku státního bezpečnostního aparátu. Povolání policisty považují občané za zajímavé a z jejich odpovědí vplyvá, že více než polovina z nich by se rozhodla právě pro toto povolání a to 30% ano, 38% spíše ano. Na otázku neumělo odpovědět 6%, zájem pracovat u policie neprojevilo spíše 10% a nezájem projevilo 16% respondentů. – Graf č. 9

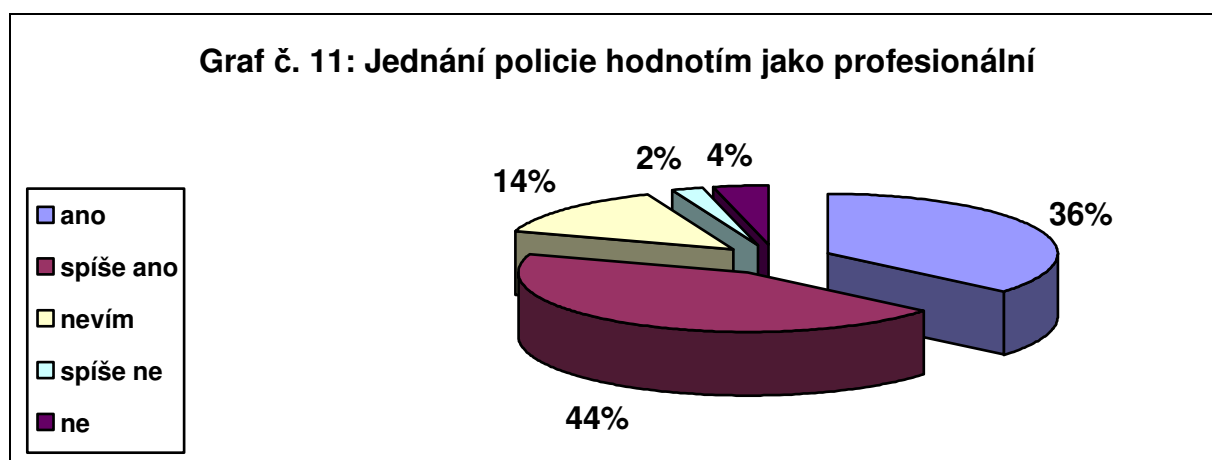

Na otázku č. 12, zda práci policie hodnotí kladně, odpovědělo 74% respondentů kladně a to 32% ano, 42% spíše ano, na otázku neumělo odpovědět 18%, spíše ne 4% a ne rovněž 4% dotázaných. – Graf č. 10

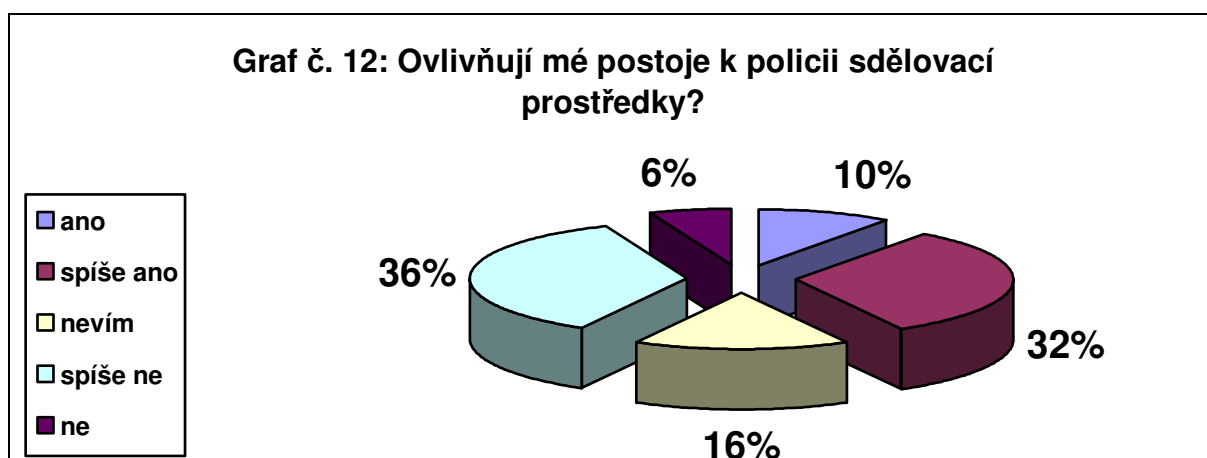

V otázce č. 13 byli respondenti dotazováni, zda byli účastníky určitého řízení u policie. Odpověď ano uvedlo 16% respondentů, z toho 42% se zúčastnilo řízení jako poškozený, 38% jako podezřelý a 20% jako jiný účastník.

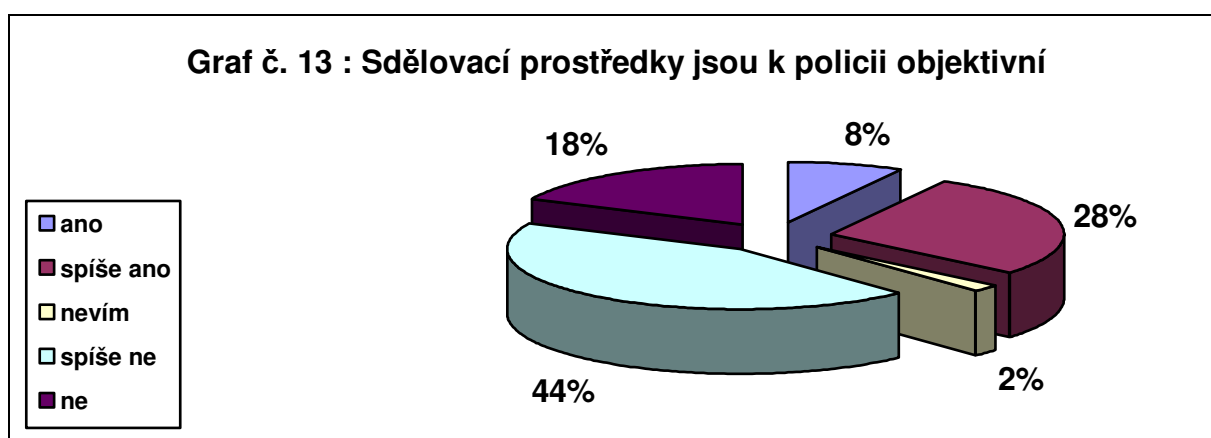
Otázka č. 14 směřovala ke snaze zjistit, považují-li respondenti jednání policie za profesionální. Většina respondentů zvolila odpověď spíše ano - 44%, následovala odpověď ano - 36%. Odpověď spíše ne zvolili 2% a odpověď ne zvolili 4% dotázaných. Na otázku neumělo odpovědět 14% dotázaných. – Graf č. 11

Další okruh otázek - č. 15 – 16, se zaměřil na vztah mezi policií a sdělovacími prostředky, konkrétně do jaké míry ovlivňují postoje respondentů k policii sdělovací prostředky a do jaké míry jsou, dle respondentů, sdělovací prostředky k policii objektivní. Z odpovědí na první otázku vyplývá, že poměr ano-ne je vyrovnaný - ano odpovědělo 10%, spíše ano 32 %, spíše ne 36% a ne 6% dotazovaných. 16% respondentů zvolilo možnost nevím. – Graf č. 12

Vyhodnocením odpovědí na otázku č. 16 je zřejmé, že většina respondentů nepovažuje média v problematice policie za nestranná. Z dotazovaných respondentů 18% uvedlo, že dle jejich názoru sdělovací prostředky k policii objektivní nejsou, 44% odpovědělo spíše ne, 28% spíše ano, 8% ano a 2% respondentu odpověděla nevím. – Graf č. 13

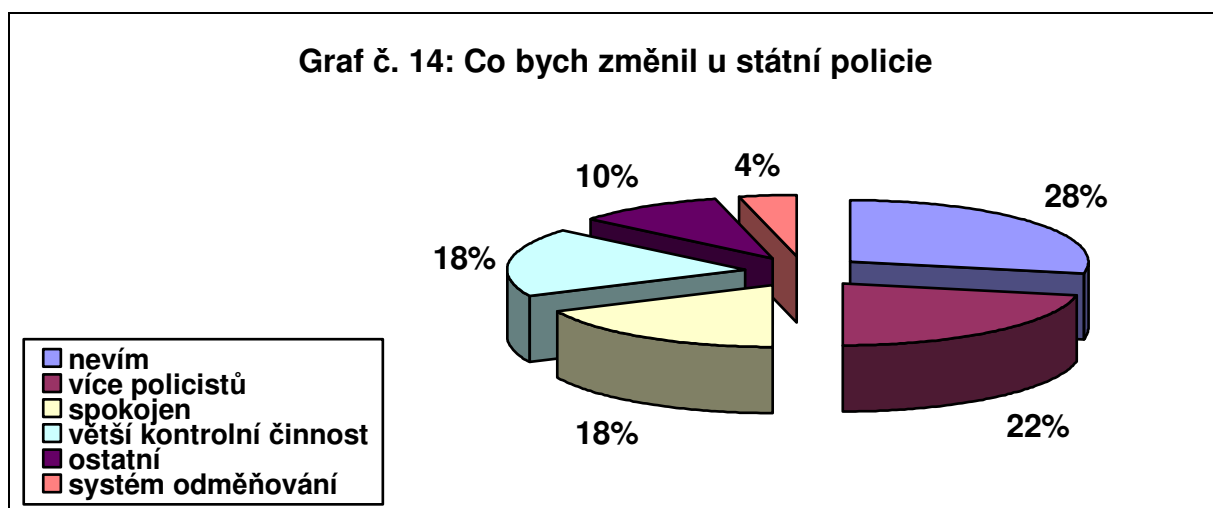

V otázce č. 17 byl zjišťován názor občanů na finanční ohodnocení policie. Poměrně značná část respondentů - 22%, zvolila možnost nevím. O dobrém finančním ohodnocení policistů je přesvědčeno 38% dotázaných, z nichž spíše ano 22% a ano 16%. Opačnou odpověď uvedlo 40% dotázaných, z nichž 24% spíše ne a 16% ne. Poměr odpovědí mezi ano a ne byl tedy vcelku vyrovnaný.

V otázce č. 18 odpovídali respondenti, zda znají osobně někoho, kdo pracuje u policie. 25% uvedlo, že ano, 75% nikoliv.

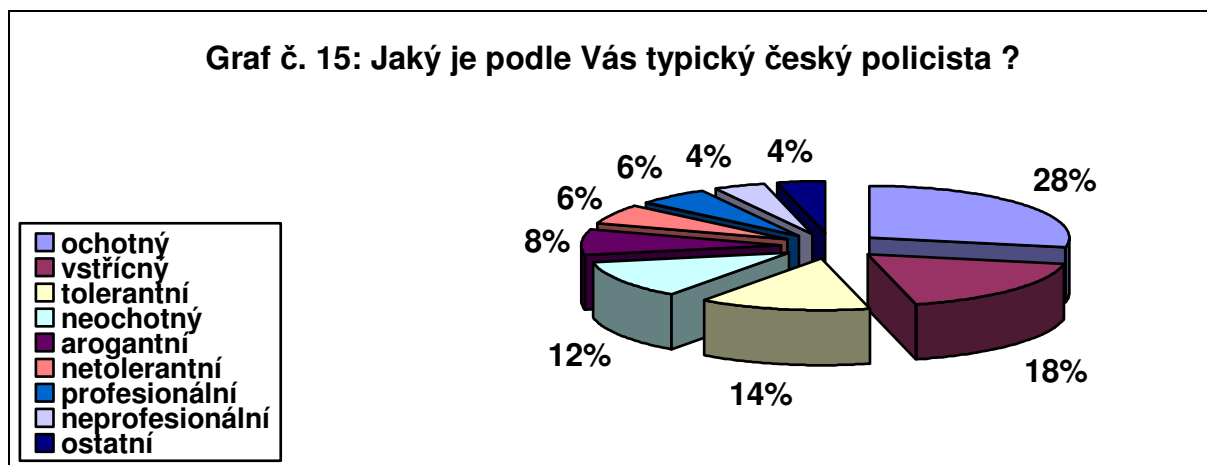
U otázek č. 19 až 25 nedostali respondenti na výběr z několika možností, naopak byli požádáni o krátký komentář. U otázky č. 19 „Co podle mě chybí naší policii“ zazněly nejčastěji následující odpovědi: lepší technické vybavení, profesionalita, lepší finanční ohodnocení, policie má příliš daleko k obyčejným lidem, ochota, vstřícnost, nevím. U otázky č. 20 jsem respondenty požádal, aby uvedli rozdíl mezi „státní“ a „obecní“ policií. Jako nejčastější odpověď zaznělo, že obecní policie nemá takové pravomoci jako státní policie, činnost obecní policie je omezena jen na území obce, státní policie působí celostátně, nevím, jejich pravomoci jsou si podobné, obecní policie má menší rozsah činností.

V otázkách č. 21 a č. 22 byli občané dotazováni, co by změnili u „státní“ a co u „obecní“ policie. Z odpovědí na tyto dvě otázky vyplynulo, že v případě policie státní by 18% respondentů navýšilo počet policistů a 14% by uvítalo častější kontroly v místě bydliště. 18% uvedlo, že je se stávajícím stavem spokojeno, 26% se uchýlilo k možnosti nevím. Dále 4% dotazovaných zmínila i potřebu změny v systému odměňování, což zřejmě souvisí se statisíčovými odměnami pro některé vedoucí pracovníky, kterými se zabývaly sdělovací prostředky. – Graf č. 14

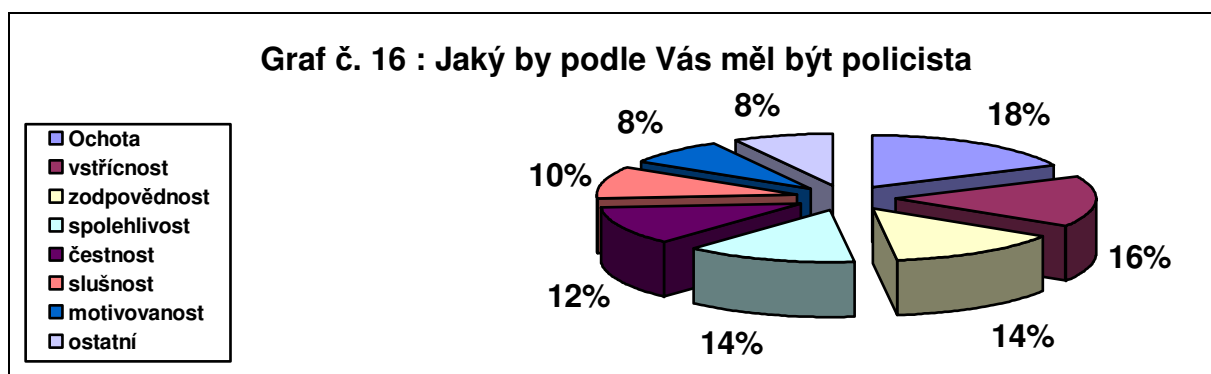

V případě obecní policie (ot. č. 22) by se změny v zásadě shodovaly s požadavky uváděnými na policii státní (navýšení počtu - 16%, častější kontroly - 22%). Objevily se však i požadavky na obecní policii a to k úpravě pravomocí, ve směru rozšíření. Tento požadavek byl zdůvodňován větší potřebou samostatnosti obecní policie, aby ke svým zákrokům nemuseli strážníci volat státní policii - 6%. Objevily se však i požadavky na omezení pravomocí a to téměř výlučně v souvislosti s měřením rychlosti - 16%.

Cílem otázky č. 23 bylo zjistit, jaký je podle současného veřejného mínění typický český policista. Nejčastěji zazněly následující odpovědi: ochotný pomoci - 28%, vstřícný - 18%, tolerantní - 14%, neochotný - 12%, arogantní - 8%, netolerantní - 6%, profesionální - 6%, neprofesionální - 4%, ostatní - 4%. –Graf č. 15

Z výsledků otázky č. 23 vyšlo, že ve vystupování policistů jsou stále jisté rezervy, avšak ochota, vstřícnost a tolerantnost korespondují se současnou situací. V odpovědi na otázku č. 24 však občané kladli důraz ještě na zodpovědnost, spolehlivost, čestnost, slušnost a motivovanost. –Graf č. 16

Poslední otázka č. 25 zněla „Jak hodnotím současné změny u policie?“ Z nejčastějších odpovědí je patrné, že největší řada respondentů si povšimla zásadní obnovy vozového parku – 36%, podstatná část dotazovaných uvádí lepší technické vybavení – 22%, úpravu služeben – 10%, žádných změn jsem si nevšiml – 6%, souhlasím se zavedením úsporných opatření – 18%, větší množství policistů v ulicích – 6%, nepovšiml jsem si změn – 2%.

Druhou doplňující metodou vedle dotazníkového průzkumu, byl volný rozhovor, ve kterém jsem se respondentů dotazoval na obdobné otázky použité v dotazníku.

Na otázku „Jaké jsou Vaše zkušenosti s policií?“ převážná většina respondentů uvedla, že s policií má vesměs dobré zkušenosti, vnímá policisty jako vstřícné, ochotné a prospěšné. Podstatná část dotazovaných uvedla, že s policií má špatné zkušenosti, ale tyto špatné zkušenosti vycházely v drtivé většině ze zkušeností s dopravními policisty a to na základě přestupkového jednání. Je tedy celkem pochopitelné, že občan platící pokutu za své protiprávní jednání, označuje tuto zkušenost jako špatnou.

Odpovědi na otázku „Je podle Vás počet policistů dostatečný?“ se různily. Nejčastější názor zazníval ve smyslu, že policistů je celkem dostatek, ale ne na těch správných místech a ve správný okamžik. Vícekrát opakovaná připomínka ze strany dotazovaných zmiňovala problémy s cestováním po dálnici D1. Respondenti si vesměs stěžovali na nepřítomnost policejních hlídek. Tato absence dozoru má za následek agresivitu řidičů a také často zmiňované nesprávné vzájemné předjíždění nákladních vozidel. Z těchto důvodů by občané uvítali více hlídek, které by zajistily dodržování pravidel silničního provozu. Samotnou kapitolou by pak mohlo být parkování ve větších městech.

Rozdíl mezi policií „státní“ a „obecní“ většina respondentů vnímá správně. Nejednotnost v názorech vznikla na téma pravomoci obecní policie. Někteří dotazovaní se postavili proti měření rychlosti obecní policií, protože obecní policie by se měla především starat o veřejný pořádek a neměla se by se plést do dopravní problematiky. Druhý názor zastával stanovisko, že tato činnost obecní policie pomáhá zajišťovat větší bezpečnost provozu v obcích a je jen dobré, pokud se tyto činnosti rozdělí mezi policii státní a obecní. Tím vznikne větší pokrytí komunikací hlídkami, což povede ke zvýšení bezpečnosti v provozu. Vyskytly se i názory požadující větší pravomoce pro obecní policii, která často musí ke svým zákrokům volat policii státní, čímž dochází k průtahům.

Český policista působí na většinu dotazovaných respondentů pozitivně. Převládá názor, že český policista je ve směru k veřejnosti ochotný a vstřícný. Několik dotazovaných uvedlo, že hlavně závisí na konkrétním policistovi. Převládají policisté, kteří jsou tzv.

“normální“, s rozumným a věcným přístupem, ale jsou i tací, se kterými není absolutně žádná diskuze.

Oproti minulosti zaznamenala většina respondentů změny u policie především v novém technickém vybavení a to jak výpočetní technikou, tak novými služebními vozy. Dotazovaní rovněž zaregistrovali vyšší počet pěších hlídek v ulicích. Někteří však uvedli, že úsporné opatření, v podobě zvýšeného výskytu pěších hlídek prodlužuje dobu, za kterou bude policista schopen dorazit na místo činu.

Ideál policisty si představovali dotazovaní většinou velmi podobně. Ideální policista by měl být vzdělaný, psychicky i fyzicky odolný, nestranný, postupující v souladu se zákony.

K budoucnosti policie se respondenti jen obtížně vyjadřovali a vnímají ji jako ztěží předvídatelnou. Většina z dotazovaných doufá, že nedojde k žádným negativním jevům v podobě značného odlivu policistů. Panuje většinová shoda ve veřejnosti, aby alespoň úroveň dnešní policie zůstala ve stávajícím rozsahu zachována i pro nejbližší budoucnost..

Závěr

Ozbrojenou složku našeho státu představuje Policie České republiky. Jejím úkolem a úkolem každého policisty je především chránit a zajišťovat bezpečnost a pořádek ve společnosti, prosazovat zákonnost, chránit práva a svobody osob, preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji, stíhat pachatele trestné činnosti a usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti. Policistou by se měl stát jen takový občan, který hodlá a je ochoten ve svém životě zastávat a ctít zákon, přistupovat ke každému občanovi individuálně a spravedlivě a prohlubovat svoje znalosti a odbornou kvalifikaci ve prospěch svého povolání..

Policie České republiky vznikla dne 21.června1991 na základě zákona České národní rady č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. Tímto se Policie České republiky transformovala ze Sboru národní bezpečnosti zrušeného v roce 1989. V roce 1991 vznikla na území České republiky, zákonem České národní rady č. 553/1991, o Obecní policii i obecní (městská) policie.

Pro správné fungování a činnost policie, ať již “státní“ či “obecní“, je nesmírně důležitá spolupráce s co možná nejširší veřejností. Policie, jako nedílná součást našeho veřejného života, se vyvíjí společně s celou naší společností a je tudíž značnou měrou ovlivňována postoji občanů. Jelikož postoje zásadním způsobem ovlivňují pohled občana na okolní prostředí a tím spoluvytvářejí vzájemné vztahy ve společnosti, a rovněž vzájemně určují i vztahy občanů k policii, považoval jsem za vhodné se v úvodní části své práce zaobírat problematikou postojů. Popsal jsem zde základní charakteristiky a funkce postojů, způsoby jejich vzniku a vytváření, uvedl možnosti a případy změn postojů a vyzdvihl předsudky jako specifický typ postojů.

V následující části jsem se zabýval vývojem vztahu mezi policií a veřejností od vzniku samostatné České republiky 1. ledna 1993. Tuto pasáž jsem rozdělil do tří etap – v první jsem se zaměřil na společnost samostatné České republiky, ve druhé na současný stav a ve třetí jsem se pokusil nahlédnout do budoucnosti. V každé z těchto etap jsem stručně popsal společenskou situaci, vzájemný vztah policie a veřejnosti a postavení policie ve společnosti, včetně požadavků kladených na policistu. Z výše uvedeného lze vyvodit, že vzájemný vztah policie a veřejnost zpočátku příliš funkční nebyl. Zvláště před vznikem samostatné České republiky převažoval názor, který se uchoval ještě z dob hlubokého komunismu, kdy byla policie považována za represivní složku bezpečnostního systému. V tomto období přistupovala

veřejnost k policii s velkou nedůvěrou, která pramenila převážně z represivního charakteru tehdejší policie, která sloužila jako mocenský nástroj vládnoucí třídy. Postupem času se však policie začala transformovat do služby veřejnosti. V rámci reformních přeměn Policie České republiky a za pomoci projektů jako Projekt P 1000, projekt Community Policing a dalších se policie začala přibližovat běžnému občanovi a začala naplňovat své poslání „Pomáhat a chránit“. Reformní proces však ještě není zdaleka ukončen a Policie České republiky má před sebou ještě dlouhou cestu a reforma je jen prvním krůčkem na ní. Zájmem celé společnosti České republiky by měl být co možná nejbližší vztah občana s Policií České republiky. Čím větší bude důvěra veřejnosti ve svou policii, tím menší bude výskyt sociálně patologických jevů ve společnosti. Rovněž dobrá spolupráce veřejnosti s policií ve svém důsledku povede ke sníženému výskytu společensky nežádoucích jevů a povede ve zvýšené míře k odhalování a potírání protiprávního jednání. Svě nezastupitelné místo v této činnosti má i prevence, zabývající se výchovným působením na rizikové a sociálně znevýhodněné skupiny obyvatelstva, a také dostupnost policie pro občana. V tomto ohledu lze jen souhlasit s novým nařízením současného presidenta Policie České republiky plk. Mgr. Petra Lessyho, které spočívá ve změně systému provozu služeben v nočních hodinách a ve dnech pracovního volna. Dle nového nařízení budou služebny provádět svou činnost nepřetržitě a již nebude v uvedené dobu jejich činnost koncentrována do jednoho „centra“. Toto opatření povede k větší dostupnosti policie a občan již nebude v případě potřeby nucen vážit cestu do jednoho spádového „centra“, ale bude se moci obrátit na své obvodní oddělení. Tento krok by měl směřovat k větší komunikaci s veřejností a jeho výsledkem by měla být větší objasněnost protiprávního jednání a tím i větší kvalita veřejného pořádku.

V praktické části jsem realizoval průzkum veřejného mínění na téma „Spokojenost obyvatel s policií“, jehož cílem bylo zjistit, jaký je aktuální postoj občanů k policii. Průzkum sestával ze dvou částí, z dotazníkové s 25. otázkami a volného rozhovoru s občany, který měl posloužit pro doplnění informací k zájmové problematice. Průzkum vyzněl veskrze pozitivně. Většina respondentů vyslovila Policii České republiky důvěru, přičemž byla poměrně jednoznačně upřednostňována policie státní. Přesto však ve veřejnosti stále trochu přetrvávají obavy z přímého kontaktu s policií. Větší část společnosti považuje policisty za profesionály, oceňuje jejich ochotu a komunikativnost. Veřejnost dále spatřuje jistý problém v neobjektivním pohledu médií na činnost policie, což může být do určité míry zapříčiněno honbou za senzácemi ze strany médií.

V této souvislosti je však nutné podotknout, že počet dotazovaných respondentů byl pouze 50 a realizovaný průzkum nemůže dosahovat váhy výzkumů realizovaného v masovém

měřítku. Porovnáme-li však výsledky výzkumu veřejného mínění z let 2003/2004 společností STEM/MARK, a. s. realizované projektem PHARE s názvem „Výzkum spokojenosti občanů s prací Policie České republiky“, realizovaný průzkum s nimi vcelku koresponduje a lze z něj vyčíst mírně vzrůstající důvěru veřejnosti k Policii České republiky. Policie České republiky se v souladu se zjištěnými skutečnostmi přeměnila z bývalé represivní složky v bezpečnostní složku mající důvěru obyvatel, která se snaží ve společnosti nastolit klima vzájemné důvěry mezi policií a veřejností. Proto lze jediné doporučit, aby Policie České republiky nadále pokračovala ve svém reformním úsilí a aby i nadále docházelo ke sblížení této bezpečnostní složky s širokou veřejností. Nastolené reformní kroky spolu s účinnou prevencí a pomocí, zaměřenou na rizikové a sociálně znevýhodněné skupiny společnosti, mohou vést do budoucna k významnému omezení výskytu nežádoucích sociálně patologických jevů ve společnosti. Významnou roli v procesu sblížení veřejnosti s Policií České republiky může zaujmout i sociální pedagogika, která s využitím poznatků současné sociologie, psychologie, filozofie a dalších věd, může značně přispět k utváření kladných postojů veřejnosti k policii. Výchova každého občana není jen odpovědností každého rodiče, ale jde o širší odpovědnost společnosti, která za pomoci účinné prevence, důsledného odhalování a postihu protiprávních aktivit, následné resocializace a péče o oběti a svědky trestných činů (viktimologie), může přispět k nastolení příznivější atmosféry ve společnosti.

Občané si uvědomují slabá místa Policie České republiky, ale zároveň mají kladný postoj a důvěru v její činnost, jsou si vědomi její nezastupitelnosti ve společnosti a jejího přínosu pro řadového občana.

Resumé

Pro správné fungování policie, ať již “státní“ nebo “obecní“, jsou nesmírně důležité postoje občanů k její činnosti a její spolupráce s veřejností. Ve své práci jsem se zabýval právě touto problematikou. V úvodní části jsem se věnoval postoji jako takovými, jejich charakteristikou, vznikem a změnou. Popsal jsem vývoj vztahu mezi policií a veřejností od vzniku samostatné České republiky 1. ledna 1993 do současnosti a nastínil vývoj Policie České republiky do budoucnosti. Zamyslel jsem se nad společenskou situací, vzájemným vztahem veřejnosti a policie a postavením policie ve společnosti. Zmínil jsem požadavky kladené na zaměstnance Policie České republiky, bezpečnostní složky, která se postupně transformovala z represivní složky vládnoucího systému ve složku, jejímž hlavním partnerem je občan a veřejnost. V praktické části své práce jsem realizoval drobný průzkum veřejného mínění na téma „Spokojenost občanů s policií“, jehož cílem bylo zjistit, jaký je aktuální postoj veřejnosti k policii. Průzkum sestával ze dvou částí, dotazníkové s 25 otázkami a volného rozhovoru s občany, který měl posloužit pro doplnění informací k zájmové problematice. Většina dotazovaných respondentů průzkumu vyslovila Policii České republiky důvěru a byla vesměs spokojená s její činností. Dále nemalá část veřejnosti uvedla, že postoje k policii jsou významnou měrou ovlivňovány sdělovacími prostředky. V porovnání s výsledky výzkumu veřejného mínění uskutečněného v letech 2003/2004 společností STEM/MARK, a. s. s názvem „Výzkum spokojenosti občanů s prací Policie České republiky“ lze na základě provedeného průzkumu konstatovat mírný nárůst důvěry občanů v policii. Je však potřeba zmínit, že průzkum byl proveden jen na nevelkém počtu respondentů a jeho výsledky tudíž nemohou dosahovat vážnosti rozsáhlejších výzkumů veřejného mínění.

Anotace

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřil na postoje občanů k policii. Hlavní náplní bylo hledání příčin a okolností, které významným způsobem ovlivňují vnímání policie ze strany občanů. V úvodu jsem zmíním obecnou charakteristiku postojů a po uvedení problematiky do historických souvislostí jsem poukázal na vzájemný vztah policie a veřejnosti, postavení policie ve společnosti a také na požadavky kladené na policii. Práce také obsahuje zamyšlení nad tím, jakým směrem by se měla policie ubírat, aby byla v převážné části společnosti vnímána pozitivně a občané ji považovali za partnera, na kterého se mohou v nesnázích kdykoliv s důvěrou obrátit. V praktické části práce byl realizován průzkum veřejného mínění na téma „Spokojenost občanů s policií“ s vyhodnocením výsledků.

Klíčová slova

Postoje, státní policie, obecní policie, policista, občan, veřejnost, reforma, Community policing, Etický kodex, Česká republika.

Annotation

In my bachelor thesis, I focused on the attitudes of citizens towards the police. The main subject was focused on looking for the cause and circumstances that significantly affect the perception of the police by citizens. At the beginning I mentioned the general characteristics of attitudes and after introduction of matters into historical context, I pointed out the relationship among the police and the public, position of the police in society and the requirements for the police. The thesis also contains ideas about what direction should the police take to be positively perceived by the best part of society and to be considered as a partner by citizens, to which they could refer in case of troubles at any time. The practical part was targeted the public opinion research on the topic of "Citizens' satisfaction with police" including the evaluation of the results.

Keywords

Towards, state police, municipal police, policeman, citizen, general, reform, Community policing, Ethics code, Czech Republik

Seznam použitých pramenů a literatury

1. Zákon č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti
2. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
3. Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky
4. Zákon č. 333/1991 Sb., o Federálním policejním sboru a Sboru hradní stráže
5. Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii
6. Foukalová, K. et al. Bezpečnost a právo na místní úrovni: legislativní předpoklady prosazování community policing po změně zákona o Policii České republiky. Otevřená společnost, o.p.s. Centrum ProPolice – Praha, 2010, ISBN 978-80-87110-18-8.
7. Gjuričová, A. Kopeček, M. Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989. 1. vyd. Paseka Praha – Litomyšl, 2008, 320 s. ISBN 978-80-7185-876-8
8. Kapr, J. Co je to demokracie. Učební pomůcka o demokracii jako způsobu rozhodování. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1991, 97 s. ISBN 80-901059-2-0
9. Kolektiv autorů, Sociální psychologie I, vyd. Institut mezioborových studií Brno, 2009, 106 s. tisk Bonny Press, www.bonny.cz
10. Nakonečný, M. Úvod do psychologie, 1. vyd. Praha: Academia, 2003, dotisk 2005, 507 s. ISBN 80-200-0993-0,
11. Nakonečný, M. Sociální psychologie, 2 vyd. Praha : Academia, 2009. 498 s., ISBN 978-80-200-1679-9
12. Vágnerová, M. Základy psychologie. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2007, 356 s. ISBN 978-80-246-0841-9.
13. Policejní zajímavosti-Spokojenost občanů s prací policie ČR, 4.8.2007. [online]. [cit. 2010-11-22]. Dostupné z : <http://www.bobog.estranky.cz/clanky/policejni-zajimavosti/spokojenost-obcanu-s-praci-policie-cr.html>
14. Co je to Community policing-Policie České republiky. [online]. [cit. 2010-11-05]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/co-je-to-community-policing.aspx>
15. Doležálek, V. Nejasná budoucnost naší Policie-Finance.cz, 12.08.2010. [online]. [cit. 2010-12-05]. Dostupné z : <http://www.finance.cz/zpravy/finance/275981/>
16. Etický kodex Policie České republiky. [online]. [cit. 2011-01-05]. Dostupné z : <http://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>
17. Historie ministerstva-Ministerstvo vnitra České republiky. [online]. [cit. 2010-10-15]. Dostupné z : <http://www.cibulka.net/stblast/operst.htm>

18. Historie Sboru národní bezpečnosti. [online]. [cit. 2010-10-24]. Dostupné z : <http://www.gotisek.estranky.cz/clanky/snb/historie-sboru-narodni-bezpecnosti>
19. Možnosti..uplatnění.v Policii..České..republiky.Povolání..policista. [online]. [cit. 2011-01-03]. Dostupné z : <http://www.policie.cz/clanek/moznosti-uplatneni-v-policii-ceske-republiky.aspx>>
20. Nosce Te Ipsum – Psychologie obecná – POSTOJ, VZNIK POSTOJŮ,11 8. 2010. [online]. [cit. 2010-09-12]. Dostupné z : <http://www.peri-psyche.estranky.cz/clanky/psychologie-obecna/postoje-zakladni-pojem-socialni-psychologie>
21. Projekt P1000, [online]. [cit. 2010-09-26]. Dostupné z : <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/p1000/index.html#p1000>
22. PHARE Výzkum veřejného mínění, Spokojenost občanů s prací Policie ČR. [online]. [cit. 2011-01-11]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/policie/phare/vyzkum.pdf>.>
23. Pilíře reformy.[online]. [cit.2010-09-22]. Dostupné z :<http://www.policie.cz/clanek/pilire-reformy-468615.aspx>>.
24. Policie-cr.cz Městská policie a obecní policie. [online]. [cit. 2010-09-12]. Dostupné z : <http://www.policie-cr.cz/mestska-policie-obecne.php>
25. Policejní reforma-Policie České republiky,Reforma Policie ČR- služba v nových podmínkách.[online]. [cit. 2010-12-26]. Dostupné z : <http://www.policie.cz/clanek/reforma-policie-cr-sluzba-v-novych-podminkach-191470.aspx>
26. REFORMA POLICIE ČR služba v nových podmínkách (komentovaná podoba - aktualizované vydání) Praha, leden 2009). [online]. [cit. 2011-01-12]. Dostupné z : <http://www.policie.cz/clanek/reforma-policie-cr-sluzba-v-novych-podminkach-191470.aspx>
27. SOCIOweb,teorieprovsechny. [online]. [cit. 2011-02-02]. Dostupné z : <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=314&lst=106>
28. Tisková informace z výzkumného projektu PHARE Pavel Šimoník STEM/MARK, a.s., 2004. [online]. [cit. 2011-02-05]. Dostupné z : <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/policie/phare/vyzkum.pdf>
29. Úvodní strana-Ministerstvo vnitra České republiky,Protikorupční manuál, Společně proti korupci. [online]. [cit. 2011-01-07]. Dostupné z :<http://www.mvcr.cz/clanek/protikorupcni-manual-591265.aspx>
30. Veřejný pořádek – Iuridictum. [online]. [cit. 2011-01-24]. Dostupné z : <http://iuridictum.pecina.cz/w/Veřejný pořádek>
31. Zánik Československa Wikipedie. [online]. [cit. 2010-10-12]. Dostupné z : <http://cs.wikipedia.org/wiki/RozpadČeskoslovenska>

Příloha

Dotazník

Vážená paní, vážený pane,

studuji poslední rok bakalářského studia oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, Fakultě humanitních studií, Institutu mezioborových studií v Brně. Moje bakalářská práce je zaměřená na otázky vnímání policie veřejností. Prosím Vás o laskavé vyplnění dotazníku, který je součástí průzkumného šetření. Dotazník je anonymní a jeho výsledky budou využity výhradně pro potřeby bakalářské práce a údaje v něm zjištěné budou považovány za důvěrné a nebudou dále šířeny.

Při vyplňování dotazníku se řiďte, prosím, tímto jednoduchým postupem:

Pozorně si otázku přečtete a označte znakem „X“ Vámi zvolenou variantu vedle nabízené odpovědi.

V další části dotazníku jsou otázky postaveny tak, aby Vám umožňovaly stručně vyjádřit Váš názor.

Velmi si vážím času, který věnujete vyplnění mého dotazníku. Děkuji za ochotu.

Petr Bukáček

1) Jaké je Vaše pohlaví?

- muž
- žena

2) Kolik je Vám let?

- 20 - 30
- 31 - 40
- 41 - 50
- 51 - 60
- 61 a více

3) Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

- Základní
- Střední bez maturity
- Střední s maturitou
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské

4) Na jaké pozici v současné době pracujete?

- řídicí pracovník/pracovnice
- řadový pracovník/pracovnice
- studující
- důchodce/kyně
- nezaměstnaný/á
- jiné - prosím stručně vypsát:

5) Důvěřuji policii ČR

ano spíše ano nevím spíše ne ne

6) Mám obavu z kontaktu s policií

ano spíše ano nevím spíše ne ne

7) Vyhledám pomoc policie v případě potřeby

ano spíše ano nevím spíše ne ne

8) V případě potřeby se obrátím na policii

státní obecní

9) Mám větší důvěru v policii

státní obecní

10) Je naše policie srovnatelná s policií jiných států

ano spíše ano nevím spíše ne ne

11) Chtěl bych pracovat u policie

ano spíše ano nevím spíše ne ne

12) Práci policie hodnotím kladně

ano spíše ano nevím spíše ne ne

13) Byl jsem účastníkem určitého řízení policie

ano ne

13.1 Jestliže ano, pak jako

poškozený podezřelý jiný účastník

14) Jednání policie hodnotím jako profesionální

ano spíše ano nevím spíše ne ne

15) Ovlivňují mé postoje k policii sdělovací prostředky

ano spíše ano nevím spíše ne ne

16) Sdělovací prostředky jsou k policii objektivní

ano spíše ano nevím spíše ne ne

17) Práce policistů je dobře finančně ohodnocena

ano spíše ano nevím spíše ne ne

18) Zním osobně někoho, kdo pracuje u policie

ano ne

19) Co podle mě chybí naší policii

.....
.....
.....

20) Jaký je rozdíl mezi „ státní “ a „ obecní “ policii

.....
.....
.....

21) Co bych změnil u státní policie

.....
.....
.....

22) Co bych změnil u obecní policie

.....
.....
.....

23) Jaký je podle mne je typický český policista

.....
.....
.....

24) Jaký by měl policista být

.....
.....
.....

25) Jak hodnotím současné změny u policie

.....
.....
.....

Závěrem bych Vám chtěl poděkovat za ochotu a čas, který jste věnovali tomuto dotazníku a také za Vaše názory na naši policii, které jste zde vyjádřili.